

**HARIDUS-
JA
SOTSIAALMINISTEERIUMI
TEGEVUS**

1934/35. a.

TALLINN, 1935

ÄRATRÜKK VÄLJAANDEST „VALITSUSASUTISTE TEGEVUS 1934/35. a.“

287(40)

HARIDUS-
JA
SOTSIAALMINISTEERIUMI
TEGEVUS
1934/35. a.

Sf. 8634

N 287. (18. II 34)

TALLINN, 1935

kat. os.
11106.

HARIDUS- JA SOTSIAALMINISTEERIUM.

I.

1. Ministeeriumi organisatsioon. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi organisatsioon oli 1934/35. tegevusaasta algul järgmine: ministeeriumi kantselei, Teaduse ja Kunsti Osakond, Koolivalitsus, Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus, Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakond.

Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise dekreediga (RT 36 — 1934) teostati aga ministeeriumi organisatsioonis muudatusi arvates 1. V 1934.

Selle dekreediga viidi üle Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi alluvusest Teedeministeeriumi alluvusse töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alad ning seega nimetatud ajast alates ei kuulu enam Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi ülesandesse nende alade korraldamine ega juhtimine. Ühenduses sellega viidi Teedeministeeriumi alla ka Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakond, misjuures aga sellele osakonnale kuuluva pensioniala korraldamine pandi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele, täiendades vastavalt selle valitsuse ülesannete loetelu.

Sama dekreediga asutati ministeeriumis uue osakonnana **Kutseoskuse Osakond**, mille alla koondati osa Koolivalitsuse tegevusest, nimelt selle valitsuse ülesanded ja tegevus kutsehariduse alal ning Teaduse ja Kunsti Osakonnast tehnika-eriteadlaste registreerimine. Selle uue osakonna ülesandeks on: kutseoskuse edendamine; tööstuslike ja kunsttööstuskoolide ja õppetöökodade ning teiste kutsekoolide tegevuse juhtimine ja järelevalve; kutsenõuande-asutiste tegevuse üldkorraldamine; tehnika-eriteadlaste registreerimine; meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste kutseline ettevalmistamine ja nende kutsetegevuse üldkorraldamine; kodukäsitöö edendamine.

Seega alates 1. V 1934 oli ministeeriumi organisatsioon järgmine: ministeeriumi kantselei, Teaduse ja Kunsti Osakond, Koolivalitsus, Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus, Kutseoskuse Osakond.

Ülalnimetatud muudatuste teostamine ministeeriumi organisatsioonis oli tingitud vastavaist asjaoludest ja motiividest, mis on kokkuvõtlikult järgmised. Töökaitse ja sotsiaalkindlustus on haridusest, teadusest ja kunstist, samuti suhteliselt ka tervishoiust ja hoolekandest kaugelsisvad alad. Seepärast ei olnud nende kuulumine Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi alla otstarbekas. Haridus, teadus, kunst, kirjandus, tervishoid ja hoolekanne on kõik laiaulatuslikud alad, kus on tähta ülesandeid. Pealegi töö-

pöid nell aladel avardub alataasa uute ülesannete lisandumisega Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse eraldamine Haridus- ja Sotsiaalministeeriumist toimus järelikult nende laiaulatuslike alade juhtimise ja ülesannete teostamise huvides. Samuti tarvilik oli ministeeriumis eneses ülalmainitud muudatus tööjaotuses, nimelt kutsehariduse koondamine uue osakonna — Kutseoskuse Osakonna alla, sest kutseharidusele oli vaja enam rõhku panna ja seda haridusala arendada vastavalt meie majandusliku elu mitmekesiselle nõudetele ja vajadustele. Ka oli vajalik asutada juurde uuetüübilisi kutsekoole ning juhtida kogu kutseharidust kavapärastelt rahva eluliste huvide kohaselt. See laiaulatuslik töö on teostatav otstarbekamalt eseseisva kutseoskuse osakonna poolt.

2. Ministeeriumi kantselei.

Ministeeriumi kantselei tegevus on toimunud 1934/35. tegevusaastal sellekohaste seaduste ja määruste ning kujunenud korra ja põhimõtete alusel. Kehtima on pandud sel tegevusaastal ministeeriumi uus **kodukord**, mis sisaldab üksikasjaliselt ministeeriumi ametnikkude ja vabateenijate ülesandeid ja kohuseid ning nende täitmise korda. Selle uue kodukorra kehtimapanek oli tingitud osalt muudatustest ministeeriumi organisatsioonis, osalt oli see aga tarvilik selleks, et arvestades aastate kogemusi luua uus kord, mis võimaldab töötada edukamalt ja tulemusrikkamalt. Samuti on pandud kehtima uus kord ajakirjandusele informatsiooni andmise alal ministeeriumi ja temale alluvate asutiste tegevusest, mille põhimõtteks on võimaldada ajakirjandusele kiiras korras teadete ja andmete saamist ning valgustada nende teadete ja andmete ilmumise kaudu ajakirjanduses kodanikele igakülgset ja asjalikult haridus- ja kasvatustöö sihte ja põhimõtteid ning muud tegevust ja kavatsusi.

Asjatoimetuse lihtsustamine on jätkunud selgi tegevusaastal. Juba varem aastail kaotati ära ministeeriumis kirjavahetuse alal lauajuhendid ja asendati need kaustade vastava korraldamisega. See uuendus võimaldas asjatoimetuse kiirendamist ja tööjõu kokkuvõidu kirjavahetuse korraldamise ja käigu alal. Kuna 1934. a. selgus, et uus kord on otstarbekas ja et lauajuhendite järele ei ole tarvidud (lauajuhendisse kantakse ainult mõned üksikud kirjade liigid), siis kustutati 1934. a. ministeeriumi kantselei koosseisust kolme registraatori ametikohad. Seega see asjatoimetuse lihtsustamine on teostunud heade tulemustega.

3. Ministeeriumi majandusala. Ministeeriumile alluvate asutiste majandusala on 1934/35. tegevusaastal tunduvalt arenenud. On püstitatud uusi ehitisi ja ehitatud ümber ning remonditud olevaid; on täiendatud inventari ja varustatud asutisi tarvilikkude sisseseadetega.

Alluvate asutiste põllumajapidamistes on teostatud mitmeid uuendusi. Taheva lastesaanatooriumis ja Porkuni riigi kurtummadekoolis on korraldatud kaun- ja teraviljade ning kartuli sordivõrdluskatseid. Kartuli sordivõrdluskatseid on korraldatud ka Taagepera sanatooriumis ja Kopli töömajas. Uusi viljapuu- ja juurviljaaedu on asutatud Taagepera sanatooriumis,

Jämejala vaimuhaigemajas ja Koloveres riigi hoolekandekoolis. Karjakopli teetamisega on tehtud algust kaheksa asutise põllumajapidamises.

Maaparanduse alal on põldude torutamisega jõutud lõpule kõigi alluvate asutiste majapidamistes. Seega edaspidi tuleb põldude alal hoolitseda ainult torustikkude korrashoiu eest. Tööd heina- ja karjamaade kuivendamise ja harimise alal on toimunud edukalt.

Kogu see nimetatud ja ka muu tegevus on tõstnud põllumajapidamise tulutoovust ning selle tegevuse kaudu on kohandatud neid majapidamisi ka enam asutiste eriülesandeile.

II. TEADUSE JA KUNSTI OSAKOND.

1. Tegevuse areng. 1934/35. tegevusaastal Teaduse ja Kunsti Osakonna tegevus toimus sellekohaste seaduste ja määruste alusel kõrgema hariduse, teaduse, kunsti ja kirjanduse edendamise, kunstiasutiste, kunstikoolide, rahvamajade, muuseumide, arhiivide ja muinsusasjanduse üldkorraldamise ja Kultuurkapitali valitsemise alal.

Kuna suurem osa osakonnale alluvaist asutistest, nagu kõrgemad õppeasutised ning sihtkapitalide valitsused, omavad kehtivate seaduste ja põhimääruste alusel võrdlemisi laialdast autonoomiat või osutuvad riiklikul toetusel tegutsevaiks eraasutisteks, näiteks muuseumid, teatrid, kunstikoolid, siis oli osakonna tegevus rajatud enam-vähem detsentralisatsiooni põhimõtetele ning avaldus esijoones seaduste, määruste, põhikirjade ja kodukordade väljatöötamises, üldiste juhendite andmises, krediitide nõutamises ja alluvate asutiste tegevuse järelevalves.

Tegevusaasta kestel väljatöötamisel olnud põhjanevama tähtsusega seadustest ja määrustest on pandud kehtima: Tartu Ülikooli Tehnikateaduskonna ellukutumise määrus, Eesti kultuurkapitali sihtkapitalide põhimäärused, Eesti kultuurkapitali sihtkapitalide alusvarade hoidmise ja kasutamise määruse täiendamise määrus, Eesti kultuurtegelaste pensionikassa põhikiri, Eesti kultuurkapitali arvepidamise ja asjaajamise määrus, Tallinna konservatooriumi seadus, Kõrgem kunstikool „Pallas’e” põhimäärus. Riigiteenijate tasude uuele seadusele vastavalt töötati välja ka Tartu Ülikooli ja Tallinna Konservatooriumi õppejõudude ja eripalgaliste teenijate tasude seadus.

2. Eesti Kultuurkapital. Tähtsamaks muudatuseks Kultuurkapitali alal oli sihtkapitalide valitsemise ümberkorraldamine Vabariigi Valitsuse poolt 7. XII 1934 antud määruse alusel. Selle järgi teostavad sihtkapitalide valitsemist kaks organit: esinduskogud ja sihtkapitalide valitsused. Esimene koosneb asjaomaste asutiste ja organisatsioonide esindajaist ja koostab igasuguseid kavu ning eelnõusid, teine koosneb kolmest määratud ja kahest

valitud esindajast ning otsustab üksikasju sihtkapitalide valitsemise ja antud summade kasutamise alal.

Kultuurkapitali Nõukogu pidas aruandeaasta jooksul 4 üldkoosolekut, komisjonidest pidas eelarvekomisjon 2 koosolekut. Peale jooksvate asjade, eriti eelarvete koostamisel, tulid nõukogus otsustamisele järgmised küsimused: sihtkapitalide valitsemise ümberkorraldamine, külmunud laenude korraldamine, teatrikooli küsimus, „Vanemuise” teatri seisukorra uurimine (selleks määratud komisjoni kaudu).

1934/35. a. kestel on laekunud Kultuurkapitali tulusid: Kultuurkapitali seaduse põhjal 309 000 kr, kapitali oma tuludest 8 000 kr.

Kirjanduse sihtkapitali alal, mille tarvitamisumma oli 31 411 kr, on endiste aastate eeskujul kasustatud määratud krediite loovate kirjanikkude toetamiseks kas otseselt (13 375 kr), perioodiliste või ühekordsete toetuste, preemiate ja autasude näol, või kaudselt, näiteks ajakirja „Looming” toetamise kaudu (12 500 kr).

Helikunsti sihtkapital. Tegevusaasta jooksul on sihtkapitali tarvitamisummadest kulutatud 24 894 kr. Sellest summast on suuremaid toetusi saanud Tallinna Konservatoorium, Töölistemuusika Liit ja Akadeemiline Helikunstnikkude Selts. Isikuile on antud toetusi helitööde ostude näol, autasudeks, tellimisteks ning pensionideks — kogusummas 13 194 kr.

Omandatud on tegevusaasta kestel 11 helitööd 2 580 kr eest, sellest suuremad J. Aavik’u sümfoonia „Püha hiis”, A. Vedro süit ooperile „Kaupo” ja Eller’i rapsodia „Revolutsioon”. Peale selle on kirjastamisfondi abil kirjastatud 7 helitööd.

Kujutavakunsti sihtkapitalile on 1934/35. a. eelarvega antud 24 082 kr, sellest summast on kasustatud kunstnikelt tööde ostmiseks, õppe- ja täiendusstipendiumideks, tellimisteks, autasudeks ja toetusteks 10 860 kr. Osetud on 64 tööd 8 100 kr väärtuses, mis suuremalt jaolt paigutatud riigiasutistesse, koolidesse ja teistesse avalikesse kohtadesse. Näituste peale on kulutatud 1 600 kr, millest suurem osa läks kunstinäituse korraldamiseks Moskvas.

Suurema üritusena kujutava kunsti alal tuleks veel mainida **Kunstihoone** ehitustööde lõpetamist ja hoone avamist. Kunstihoone on ehitatud peamiselt Kultuurkapitali summadega ja läks maksuma umbes 180 000 kr. 1934. a. sügisest kasustatakse seda hoonet vahet pidamata igasuguste näituste korraldamiseks.

Näitekunsti sihtkapitali tarvitamissummadest on kulutatud tegevusaastal 50 226 kr. Organisationsioonidele on antud sellest 37 000 kr, missugune summa on kulutatud peamiselt teatrite toetamiseks. Teatritest on saanud toetusi: Draamastuudio rändteater 18 000 kr, Narva teater 5 700 kr, „Ugala” 6 000 kr, „Endla” 5 700 kr. Peale selle on toetatud andekamaid näitlejaid edasiarendamiseks ja autasude näol (2 750 kr).

Kehakultuuri sihtkapitali tarvitamissummadeks on määratud 1934/35. a. eelarvega 15 387 kr, mis kasustatud peamiselt kehakultuuri arendamiseks kursuste korraldamise näol ja spordiliikumise organiseerimiseks ja spordi propageerimiseks. Tegevusaasta suvel 15., 16. ja 17. juunil korraldati esimesed üleriiklikud **võimlemis- ja spordimängud** üle 4 tuhande tegelasega. Mängudel esinesid võimlejatena — meesvõimlejad 1 200, naisvõimlejad 1 300, poisse 500, tüdrukuid 600, võistlejaid kerge- ja veespordi aladel oli 400. Pealtvaatajaid käis mängudel üle 22 000. Edasi on sihtkapitali alusvara ja ehitusfondi summadest antud laenudega seatud korda Tallinna staadion, kus toimunud eelnimetatud esimesed Eesti võimlemismängud.

Ajakirjanduse sihtkapitali tarvitamissummadest on kulutatud 8 360 kr. Sellest isikuile toetusteks 6 414 kr, mis on peamiselt läinud pensionideks, toetusteks töötaolu puhul ja haigusraviks.

Kultuurkapitali Vabariigi Valitsuse osa (50% tuludest) on kasustatud peamiselt suuremate üleriiklikkude teaduslikkude asutiste ülalpidamiseks, üldkultuuriliste ülesannete täitmiseks, eriti aga teaduslikkude uurimiste tulemuste avaldamiseks kõigil Eestimaad ja rahvast puutuvail aladel. 1934/35. a. eelarvega on määratud tarvitamissummadeks 154 500 kr, millest 44 000 kr kulutati teaduslikkudele uurimustele ja nende avaldamisele trükkis Eesti Kirjanduse Seltsi (ajakiri „Eesti Kirjandus”, koguteos „Eesti” VI köide, populaarteadusliku kirjanduse seeriad „Elav teadus” ja „Suurmeeste elulood”, kokku 18 nr., ja mõne teadusliku teose ettevalmistamiseks ning trükkimiseks), Õpetatud Eesti Seltsi (aastaraamatud 1932 ja 1933, toimetised XXVII, XXVIII ja XXIX, kirjad III ja Eesti Filoloogia ja Ajaloo Aastaülevaade 1931), Akadeemilise Emakeele Seltsi (murdeuurimise jätkamiseks jne.), Akadeemilise Ajaloo Seltsi ja Loodusuurijate Seltsi kaudu.

Teaduslikkude ürituste kõrval on toetatud üldkultuurilisi asutisi, nagu Eesti Rahva Muuseumi 4 100 kr, Eesti Haridusliitu 5 000 kr, Vene Haridus- ja Heategevate Seltside Liitu ja teisi vähemaid organisatsioone. Oma tegevuse arendamiseks ja ülal-

pidamiseks on saanud toetust: Tartu Kõrgem Muusikakool 12 500 kr, Eesti Kunstimuuseum 6 500 kr, Eesti Lauljate Liit 6 000 kr, Eesti Bibliograafia Asutis, Eesti Rahvaluule Arhiiv ja Eesti Kultuuriline Arhiiv — kogusummas 7 400 kr.

Tegevusaastal on toetatud Paide rahvamaja ehitustööde lõpuleviimist 3 200 krooniga.

Edasi tuleks nimetada veel Eesti Kunstimuuseumi ehitusfondi suurenemist 25 tuhande kr võrra, mis on kasvanud praegu 260 000 kroonile.

Peale selle on antud Eesti Kultuurkapitali Vabariigi Valitsuse osast Kunstihoone ehitamiseks 10 000 kr ja Meremuuseumile alusvaraks 5 000 kr.

Kultuurpropaganda fondi on tegevusaasta jooksul laekunud 3 542 kr, millest kulutatud 3 282 kr. Selle summa abil on toetatud järgmisi üritusi: 1) propagandakirjanduse ja -helitööde soetamist (dr. E. Kandi „Eesti maastik, rahvastik ja majandus”, R. Paris’e „Eesti kunst”, Tšehhoslovakkia helilooja B. Leopold’ilt tellitud popurri eesti viisidest „Linda”) ja toetuseks asutistele (Tallinna Meestelaulu Seltsile kontsertmatkaks välismaale 1 000 kr, o.-ü. „Kodukäsitöö” näituse korraldamiseks Budapestis) ja mõnele isikule.

3. Muististe kaitse ja nende korraldamine.

Muististe kaitse alal jätkas Teaduse ja Kunsti Osakond tegevusaastal kehtivate seaduste ja määruste alusel muististe kaitselevõtmist, s. o. registreerimist, kaitse korraldamist ja hoolitsemist selle eest, et kõik meie Vabariigi piirides asuvad, leitud ja leitavad muistised, ajaloolised ehitised ning muistised mälestusmärgid oleksid säilitatud teaduslikkude tõendistena meie maa ja rahva minevikust ning et teadlastele ja vastavaile asutistele oleks võimaldatud nende uurimine. Tartu Ülikooli Arheoloogia Kabineti ja Kunstiajaloo Kabineti, vastavate eriteadlaste ja asutiste ettepanekul ja kaasabil ning Muinsusnõukogu heakskiitmisel võeti kaitsele aasta kestel üle kolmesaja muistise. Riigi Keskarhiivi ettepanekul registreeriti ka ligi 30 erasutise ja organisatsiooni arhivaalide kogu.

Tegevusaasta lõpuks oli **kaitstavate muististe koguarv** järgmine: eelajaloolisi kinnismuistiseid 1 315, ajaloolisi kinnismuistiseid 399 ja vallasmuistiseid ning nende üksikuid kogusid 809.

Muinasteaduslikke kaevamis- ja uurimistöid toimetati tegevusaastal Muinsusnõukogu heakskiitmisel antud lubade alusel Tartu Ülikooli Arheoloogia Kabineti eriteadlased: prof. H. Moora, mag. R. Indreko ja mag. M. Schmiedehelm.

Kaevamistöid jätkati Tallinna Piriita kloostris varemises Rootsiajaloolise riigiantikvaari dr. S. Curmani juhtnõõride järgi ja prof. Sten Karlingi järelevalvel. Kaevati välja kloostris hommikupoole osas olnud hoonete jäänused ning konserveeriti Rootsis tarvitusel oleva süsteemi järgi.

Kaitstavate muististe restaureerimis- ja parandustöid toimetati Muhu, Noarootsi, Koeru, Kodavere ja Võru kirikus, Irboska Nikolai peakirikus, Sutlepa

kabelis, Pae (Padise) kloostri varemeis, Petseri kloostri ja Barclay de Tolli hauakabelis. Tegevusaasta lõpul alustati Tallinna Toompea lossi ümberhüstitüüd, kus saadi uusi andmeid lossi ehitusajalo kohta.

Muinasleide, peamiselt numismaatilisi muinasleide oli tegevusaasta kestel kümme, neist Virumaal — 2, Läänemaal — 2, Viljandimaal — 2 ja Järva-, Tartu- ja Võrumaal igaühes 1, ning üks muinasleid Tallinnas Kopli poolsaarel, kus leiti üks Mainz'i piiskopi kuld- raha. Kõik numismaatilised muinasleid olid peamiselt XVI ja XVII sajandist, arvult üle 1 000, millised paigutati Tartu Ülikooli juures olevasse Õpetatud Eesti Seltsi rahadekogusse. Eelajaloolised muinasleid koondati Tartu Ülikooli Arheologia Kabinetti ja etnograafilised — Eesti Rahva Muuseumi, Tartus.

4. Muuseumid.

Ühenduses muinasvarade korraldamisega on Teaduse ja Kunsti Osakond püüdnud arendada nii üleriiklikkude kui ka kohalikkude muuseumide tegevust, määrates neile võimaluste piires toetussummasid kas riigi eelarve krediidist (ERM) või Kultuurkapitali summadest.

Meie suurim rahvuslik muuseum **Eesti Rahva Muuseum** Tartus pühitses 15. IV 1934 oma 25-a. tegevuse juubelit, millisel puhul avati muuseumi punases saalis dr. J. Hurda marmorist rinnakuju. Juubeli puhul ilmus ka järjekordne (IX—X) aasta-raamat teaduslikkude artiklitega. Aasta kestel sai muuseum uue keskkütte, millega varustati ka kõik keldrid ja magasiniruumid. Samuti uuendati ka muuseumi iganud kanalisatsioon.

Tegevusaasta kestel võimaldati ERM-i direktorile töötamine ja enda täiendamine rahvateaduse alal Stokholmis Balti Instituudis.

ERM-i osakondade tegevust on arendatud järgmiselt:

Rahvateaduse osakonna kodumaised kogud on kasvanud 329 nr. võrra, hõimurahvaste asju on saadud ainult 1, võõrrahvaste kogud on kasvanud väärtusliku kingituse võrra dr. D. Solomentsev'ilt, mis sisaldab 39 nr. vanemat ja uuemat neegriskulptuuri. Korraldustöödest väärub mainimist Eesti Vabaõhu Muuseumi Ühingu saadud kogude paigutamine laiendatud ja ümberkorraldatud magasiniruumidesse. Muuseumi teaduslikkude ametnikkude poolt on aasta kestel tehtud terve rida uurimisreise ning avaldatud uurimuste tulemusi.

Kultuuri- ja kunstiajaloolises osakonnas on kunstikogud kasvanud 157 numbri võrra, nendest suurem osa kingitustena, kultuuriloolised kogud 177 nr. võrra, rahakogud 1 325 nr. võrra ning pildi- ja klišeedekogu 1 414 nr. võrra, nende hulgas tähelepanuvääriv kogu dr. O. Kaldalt.

Arhiivraamatukogus on eestikeelsete ja Eestit käsitleva kirjanduse kogu kasvanud üle 5 000 köite võrra.

Eesti Bibliograafia Asutises on lõpule jõudmas käesoleva sajandi iseseisvusele ajakirjanduse bib-

liografeerimine (kõik üldisema tähtsusega ajakirjad, päevalehed ja suurem osa vähemaulatuslikest lehtedest).

Eesti Rahvaluule Arhiivi kogud on kasvanud 30 000 lk. võrra (kokku 466 498 lk.), tänu ametnikkude ja stipendiaatide suvistele kogumismatkadele, järjest tihenevale korrespondentide võrgule ja mängude kogumise võistlusele. On jätkatud vanade rahvalaulude kopeerimist ja tüüpide registrite korraldamist. Uue üritusena tuleb märkida ERA toimetuste väljandmist (ilmunud 2 nr.).

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi on koondatud umbes üks miljon lehekülge käsikirjalist materjali, nagu meie kirjanikkude, kunstnikkude ja avaliku elu tegelaste kirjavahetused, päevikud, käsikirjad jne., samuti eraseltside arhivaalid, mis eriti tähtsad meie ärkamisaja uurijatele.

Sihtasutis „Eesti Kunstimuuseum“, kutsutuna ellu mõne aasta eest, on jätkanud eeltöid muuseumihoone püstitamiseks, milleks on kogutud kapitali üle 260 000 kr.

Tallinna Eesti Muuseumi Ühingu poolt ülalpeetava Kunstimuuseumi kogude juurdekasv on tegevusaasta kestel olnud üle 30 kunstiteose, umbes 3 000 kr väärtuses. Nende seas on 22 maali ja 4 skulptuuri. Sellega on Kunstimuuseumi kogutud, omandatud ja deponeeritud esemetena ligi 600 maali, 260 skulptuuri, 975 graafilist teost, üle 10 000 etnograafilise eseme ja suur kogu kultuuriloolisi esemeid.

Kohalikkude muuseumidena tegutsesid Narva, Pärnu, Kuressaare, Viljandi, Haapsalu, Paide ja Rakvere muuseumid. Osale neist määrati toetust Kultuurkapitalist.

Vanavara kogumise ja korraldamise vastu on äratatud huvi ka väiksemis keskkohades ja selle tagajärjel on asutud kohalikkude muuseumide asutamisele ka maal.

5. Stipendiumid ja välisvaluuta nõutamine välismaal õppijale.

Uute välisstipendiumide määramine lõpetati juba kahe aasta eest, kuid siiski oli välismaal veel õppimas neli stipendiaati, neist kaks kultuuritehnika ja kaks maamöödu alal. Viinis maamöödu alal õppija-stipendiaat lõpetas ülikooli tegevusaasta kestel ja asus omal erialal tööle kodumaal. Edasi õppima jäi kolm stipendiaati Soome. Varssavi polütehnikumi soodustatud tingimusil edasi õppima sõitnud eesti üliõpilasi, kel omal kulul puudus võimalus stuudiumi jätkamiseks, abistati üheksandsete toetussummade määramisega.

Varemail aastail puudusid täpsamad andmed välismaal õppivate Eesti kodanikkude kohta. Majandusministeeriumi ja Eesti Panga poolt teostatud välisvaluuta väljaveo kontrolli puhul tehti Teaduse ja Kunsti Osakonnale ülesandeks lahendada välismaal õppijale välisvaluuta andmise küsimusi. Selle kaudu oli võimalik saada ülevaade välismaal õppijate kohta.

Elmisel aastal oli välismaal õppimas üle 200 Eesti Vabariigi kodaniku, enamik neist õppis tehnika

aladel. Tartu Ülikooli juurde tehnika osakonna asutamiseks langes välismaal õppijate Eesti kodanikkude arv tunduvalt. Tegevusaasta kestel õppis välismaal u. 170 isikut 13 riigis, neist 130 tehnilistel aladel. Kõige rohkem oli õppijaid Tšehhoslovakkias, sellele järgnesid Saksa, Poola, Austria ja Prantsuse.

6. Tartu Ülikool. Tähtsamaks muudatuseks Tartu Ülikooli alal tuleb pidada tehnikateaduskonna asutamist Riigikogu poolt 1934. a. veebruaris vastuvõetud seaduse ja selle põhjal augusti kuus Vabariigi Valitsuse poolt antud määruse alusel. Esiolgu asutati matemaatika-loodusteaduskonna juurde tehnika-osakond ning avati ehitusinseneride haru. 1. XII 1934 õppis selles osakonnas 177 üliõpilast ja aasta kestel täideti järgmised õppekohad ning asutati nende juurde vastavad laboratooriumid ja kabinetid: tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide professor, ehituskonstruktsioonide ja tsiviilehitiste prof., veemajanduse ja vesiehitiste professor, keemilise tehnoloogia prof., geodeesia dotsentuur ja masinate konstruktsioonide ja tehnilise joonestamise dotsentuur.

Uus teaduskond sai Tartu linnalt tasuta kasutamiseks suure 4-kordse maja, milles kaks hoonekorda korrastati juba aasta kestel, varustati vastava sisustisega ja võeti tarvitusele.

Arstiteaduskonnas avati hambapolikliinik ja õigusteaduskonna majandusosakonnas täideti majandusgeograafia ja majandusõiguse dotsentuur.

Ülikooli juurde asutati aasta kestel Prantsuse Vabariigi Valitsuse algatusel ja kulul prantsuse keele, kirjanduse ja kultuuri professor ja Eesti Ühistegelise Liidu poolt ühistegevuse professor.

Kuna üliõpilaste üldarv 1934. a. sügisel näitas tugevat tõusutendentsi (2 842-lt 3 248-le), siis töötati välja uus üliõpilaste vastuvõtmise määru, mis näeb ette võistluseksamite korraldamist juhul, kui sisse astuda soovijate arv üksikuisse teaduskondadesse tõuseb üle kindlaksmääratud normi.

Tegevusaasta kestel lõpetas ülikooli 298 isikut, sellega kokku on iseseisvusaja kestel Tartu Ülikooli lõpetanud 4 076 isikut.

7. Keskkooliõpetajate ettevalmistus. Pedagoogilise ettevalmistuse saamiseks Tartu Ülikooli juures ellukutsutud didaktilismetoodilises seminaris õppis tegevusaasta kestel 27 isikut. Eelmisel aastail oli see arv ligi kolmekordselt suurem. Vähenemine on seletatav nõudmiste suurenemisega seminari pääsemiseks.

Iseseisvuse algaastail, kui keskkoolides puudusid vajaliku ettevalmistusega ja kutsega õppejõud, ergutati sel alal Tartu Ülikoolis edasiõppimist pedagoogiliste stipendiumide määramisega. Uute stipendiumide määramine lõpetati juba mitme aasta eest. Tegevusaasta lõpuks jäi edasi õppima ainult 1 stipendiaat.

Kesk- ja kutsekooliõpetaja kutse-eksamid öiendas tegevusaasta kestel ligi 100 isikut.

8. Tallinna Tehnikum. Tartu Ülikooli juurde tehnika-osakonna asutamiseks anti vastava määrusega (RT 71 — 1934) likvideeritava tehnikumi õpilastele võimalus õppida edasi Tartu Ülikoolis, kui neil on esitada keskkooli lõpptunnistus. Kogutud andmeil selgus, et 124-st tehnikumis õppijaist oli suurel osal kõik ained kuulatud läbi ja eksamid tehtud. Tehnikumi likvideerimise tähtaja pikendamise ja võimaldatud tehnikumi õppijaile tehnikumi lõpetamine. Aasta jooksul korraldati peamiselt lõppeksamid ja diplomitööde kaitsmisi, mõnele üksikule ka semestri- ja poolkursuse eksamid.

9. Riiklik Katsekoda. on lahendanud igasuguseid teaduslik-tehnilisi küsimusi kaubanduse, tööstuse ja tehniliste küsimuste alal. Katsekoja tegevusest saadud tulu, s. o. tasud tehtud katsetest, on kasustatud Tallinna Tehnikumi erisummade kaudu Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt kinnitatud eelarve järgi katsekoja ülalpidamiseks.

Riikliku Katsekoja tegevus 1934/35. tegevusaastal.

	Katsete arv ja tulud				Kokku	
	Riigi- ja omavalitsusasutised		Eraasutised ja ettevõtted			
	katsete arv	kr	katsete arv	kr	katsete arv	kr
Keemia osakond	781	9 699	406	2 703	1 187	12 402
Mehaanika osakond	353	1 054	285	1 278	638	2 332
Elektrotehnika osak.	329	1 352	166	269	495	1 621
Soojustehnika osak.	11	144	27	301	38	445
Kokku	1 474	12 249	884	4 551	2 358	16 800

10. Riigi Keskarhiiv. Riigi Keskarhiivi tegevus 1934/35. a. on eelmiste aastatega võrreldes tunduvalt paisunud. Vanu ajaloolise väärtusega arhivaale on võetud aasta kestel vastu 359 arhiivimeetrit. Üldtähtsamatena nendest võib mainida Riigikohtu arhiivi, mis Riigikohtu Tallinnasse asumise puhul anti üle Keskarhiivile, peale selle veel vanu kirikuraamatuid Pärnu-Jaanist aastaist 1661—1749, Põltsamaalt aastaist 1664—1693, Siseministeeriumi perekonnaseisuaktide arhiivilt 39 ühikut aastaist 1596—1863, Keila, Türi, Haljala, Jõelähtme, Juuru, Kuusalu jt. kihelkondadest, Eestimaa Üldhoolekande Kolleegiumi arhiiv (5 755 ühikut) aastaist 1784—1917, Tallinna-Haapsalu rahukogult nõude-, era-, kriminaal- ja abielulahutus-toimikuid 50 arhiivimeetrit, osa end. Saaremaa rüütelkonna arhiivimaterjali jt.

Põhjalikult korraldamisel ja inventuurinimistutega varustamisel on olnud Eestimaa rootsiaegse kindral-kuberneri arhiiv, Liivimaa joonistuskoja rootsiaegsed kaardid, Eestimaa konsistooriumi arhiivide rühm, Balti kindralkuberneri, Tartu Ülikooli, Tartu Maa-kohtu ja Toitlusministeeriumi arhiiv ning Saksa okupatsiooniaegsed eriasutiste arhiivid jt.

Uurijate ja nende poolt tarvitatud köidete ning toimikute arv on tegevusaastal kasvanud. Uurimas

käidi 1934/35. a. 6 530 korda, kasustati seejuures 16 113 arhiivühikut. Välismaa teadlastest oli uurijaid Lätist, Soomest, Rootsi, Taanist, Saksast jm.

Trükis avaldati tegevusaastal Keskarhiivi poolt Eestimaa rootsiaegse kindralkuberneri arhiivi kataloogi I osa. Trükivalmis sai sama kataloogi II osa. Keskarhiivi publikatsioon, samuti nagu selle seeria eelmised köited, on saanud väga tunnustava arvustuse osaliseks kodu- ja välismaa uurijate poolt.

11. Teatrid.

Tegevusaasta jooksul said toetust riigi eelarve krediidist Estonia (95 000 kr), Vanemuine (43 000 kr) ja Tallinna Töölisteater (14 000 kr) ning näitekunsti sihtkapitali summadest Draamastuudio rändteater (18 000 kr), „Endla“ (5 700 kr), Narva (5 700 kr) ja „Ugala“ (6 000 kr) teater. Peale selle võimaldati alatise näitejuhi pidamine Võru „Kandle“ teatril.

Kutseliste teatrite tegevus.

	Lavastuste arv			Eten- duste arv	Vaatele- jate arv	Kassa (kr)	Keskmiselt 1 etenduse kohta		Toetust saadud aasta jooksul riiplit ja omaval. (kr.)	Toetuste näol juurde makstud iga vaatl. kohta (snt.)	Vaatelejate arv etendusliikide järgi			
	uus	vana	kok- ku				vaatle- jaid	sisse- tulekut (kr)			sõna- lavastus	ooper	operett	kokku
Estonia	15	20	35	306	170 460	123 174	557	403	100 500	59	64 206	30 049	76 205	170 460
Draamastuudio	8	2	10	318	70 258	46 513	221	146	18 000	26	70 258	—	—	70 258
Vanemuine	18	22	40	183	60 743	29 249	332	160	53 000	87	20 008	2 417	38 318	60 743
Tall. Töölisteater	8	2	10	164	45 528	17 868	278	109	13 440	30	45 528	—	—	45 528
Ugala	14	1	15	106	25 504	9 555	241	90	7 700	30	16 068	1 461	7 975	25 504
Endla	14	1	15	72	22 018	8 528	306	118	8 000	36	11 201	1 906	8 911	22 018
Narva teater	12	2	14	102	23 473	7 863	230	77	6 740	29	11 881	—	11 592	23 473
Kokku	89	50	139	1 251	417 984	242 750	334	194	207 380	50	239 150	35 833	143 001	417 984

12. Rahvamajad.

Rahvamajade (ehk seltsimajade) ülesanded on kujunenud aeg-ajalt ikka laiaulatuslikumaks. Rahvamajade seadusega (RT 53—1931) anti kindlam alus nende tegevusele ja ühtlasi soodustatakse nende ehitamist ja korraldamist võimaluste piires riiklikkude laenude ja toetuste abil.

Rahvamajade võrgu korraldamise määruse alusel oli rahvamajade võrku võetud 455 maja, 1934. a. täiendati nende arvu 3 rahvamaja võrra.

Rahvamajade seaduse § 14 alusel Asunduskapitali eelarvesse rahvamajade ehitamiseks võetud laenukrediidist määrati laenu 30 000 kr rahvamajade ehitamiseks või ümberehitamiseks 21 rahvamaja ülalpidajale. Suurima ja korralikuma rahvamajana valmis 1934. a. Võhma rahvamaja eelmainitud laenu kaasabil.

Maanäitelavade ehitamiseks ja korraldamiseks osakonna eelarves ettenähtud 15 000-kroonise krediidist määrati toetusruumid ligi 20 rahvamaja ülalpidajale etendusruumide ehitamiseks või ajanõuetele vastavalt ümberehitamiseks, mis aitab panna aluse maaseltside edukamale tegevusele ja võimaldab linna kutseteatritel viia näitekunsti maale.

Vastava määruse alusel on osakonnas läbivaatamisel olnud üle 70 rahvamaja ehitusprojekti.

Tegevusaasta kestel ilmus käsiraamat (A. Kurvits'a) rahvamajade asutamise ja ülalpidamise, ruumide ja ümbruse korraldamise ja kaunistamise ning tegevuse juhtimise ja edendamise kohta. Selle väga tarviliku käsiraamatu aitas Teaduse ja Kunsti Osakond soetada kõigile rahvamajadele vastava krediidil arvel.

13. Kunstinäitused ja kontserdid.

1934/35. tegevusaastal korraldati Teaduse ja Kunsti Osakonna kaastööl Tallinnas peale harilikkude kohalikkude, nagu sihtkapitali valitsuste ja kunstnikkude organisatsioonide näituste, järgmised kunstinäitused:

Nõukogude-Vene graafikakunsti näitus — Tallinnas, Rataskaevu tän. 9.

Rootsi rahvakunsti näitus Rootsi rahvusmuuseumi „Nordiska Museet“ korraldusel.

Rootsi tarbekunsti näitus — Kunstihoones, Tallinnas.

Kohaliku SSSR saadiku ettepanekul korraldati Eesti kunstinäitus Moskvas, kus oli välja pandud 200 eesti maalikunstniku teost ja 10 skulptuuri.

Ettevalmistustöid tehti Pariisis Trocadero palees korraldatavast Eesti-Läti-Leedu rahvakunsti näitusest osavõtmiseks.

Helikunsti propageerimise alal tuleb nimetada järjekindlate rahva- ja sümfooniakontsertide korraldamist, mis osutus võimalikuks koostöö loomise tõttu Estonia teatri ja Riigi Ringhäälingu orkestri vahel.

14. Kõrgemad erasõppeasutised ja kunstikoolid.

Alluvate kõrgemate erasõppeasutistena tegutsesid 1934/35. tegevusaastal:

Tallinna Konservatoorium 31 õppejõu ja 330 õpilasega. Lahendamisel oli Konservatooriumi riigistamise küsimus, milleks töötati välja Tallinna Konservatooriumi seadus, koosseisu seadus ja õppejõudude tasude seadus. Riigivanema otsusega 15. II 1935 on Konservatooriumi seadus pandud kehtima ja riikliku õppeasutisena algas Konservatoorium tegevust 1. VIII 1935.

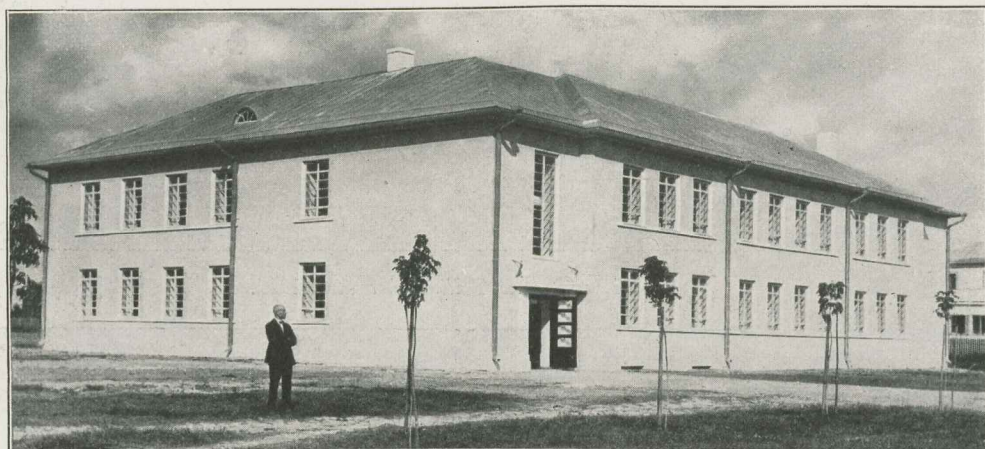
Kunstihoone Tallinnas, avatud 1934. a.

Võhma rahvamaja Viljandimaal, avatud 1934. a.

*Kunda algkooli
maja, avatud
1934. a.*

*Põltsamaa
linna alg-
kooli maja,
avatud
1934. a.*

*Tallinna Pedagoogi-
giumi üldharu õpi-
lased mesinduse
praktilal.*

*Pärnumaa
Kaubanduskooli õpi-
lasi kaubateaduse
praktilistel töödel.*

*Rüigi Tööstuskooli
metalliosakonna
õpilasi tööl õppe-
töökojas.*

*Rüigi Kunsttööstus-
kooli keraamikaosa-
konna õpilasi õppe-
tööl kooli töökojas.*

Tallinna Linna Naiskutsekooli õpilastööde näitus 1934. a. kevadel. — Osaline kogu kudumistöödest.

Tartu Naisühingu õpilastööde näitus 1934. a. kevadel. — Osaline kogu töödest keraamika ja kudumise alal.

Konservatooriumi lõpetas tegevusaasta kestel 27 isikut. Sellega kokku on Konservatoorium senini andnud 234 lõpetajat.

Kõrgem kunstikool „Pallas“, Tartus — 6 alalise õppejõu ja 62 õpilasega. Nimetatud õppeasutisele väljatöötatud uue põhimääruse kinnitas Riigivanem 19. IX 1934.

Vene Akadeemilise Grupi poli tehnilised erakursused Tallinnas, Vabariigi Valitsuse poolt 31. III 1933 kinnitatud põhimääruse alusel, 14 õppejõu ja 90 õpilasega.

III. KOOLIVALITSUS.

1. Üldine olukord. 1934. aasta omab suurt tähtsust haridusala korralduses oma põhjapanevate reformidega. Reformide sarjas tuleb kõigepealt nimetada kutsekoole eraldamist Koolivalitsusest Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi juurde Valitsemise korraldamise seaduse muutmise seadusega (RT 36 — 1934) asutatud Kutseoskuse Osakonna alluvusse, s.o. reformi, mis puudutas Koolivalitsust ennast. Teiseks tuleb nimetada keskkoolide reformi. See reform omab eriti suurt tähtsust, kuna sellega muudeti oluliselt senist koolistüsteemi, mis, olles rajatud ühtluskooli põhimõttele, oli meil kolmejärguline: 6-aastane algkool, 5-aastane keskkool-gümnaasium ja ülikool. Uus koolistüsteem, jäädes endiselt ühtluskooli põhimõttele, on neljärguline: 4 algkooli klassi, 5-aastane keskkool, 3-aastane gümnaasium ja ülikool, kusjuures 6-aastane algkool särasena jääb kehtima endisel kujul kui rahva hariduse ja kultuurelu põhialus, ainult üleminek keskkooli toimub pärast algkooli 4 klassi lõpetamist. Peale selle muudeti kõik koolid emakeelseist rahvuskeelseiks, muutes vastavalt koolide seadusi, ja hakati rohkem rõhutama isamaalist ja rahvuslikku kasvatust. Ühenduses maaomavalitsuste kaotamisega muudeti Õppejõudude teenistuse seadust, mille tagajärjel mitmed senised kohalikkude koolivalitsuste ülesanded toodi üle HSM Koolivalitsusele. Viimasele ületulnud ülesannete hulgas väärib allakriipsutamist algkoolide õppejõudude ametisse kinnitamine ja määramine, kuna see ülesanne lisandas HSM Koolivalitsusele palju tööd, kuid andis ühtlasi talle võimalusi reguleerivalt mõjustada õppejõudude koosseisu vastavalt kooli õppe- ja kasvatustöö nõudeile. Valitsemise korraldamise seadusega (RT 5 — 1934) pandi kehtima kord, mille järgi gümnaasiumide direktorid kinnitab ametisse Riigivanem.

Tegevusaasta jooksul arendati edasi Õpilaste hindamise ning klassi- ja koolikursuse lõpetamise määrust, olgugi et see määrus töötleti eelmise, 1933/34. aruandeaasta teisel poolel ja pandi kehtima 20. II 1934. Samuti korraldati tegevusaastal edasi ka koolinõunikude tegevusala, kuigi koolinõunikud muudeti omavalitsuste teenijaist riigiteenijaiks juba 1933/34. tegevusaasta lõpul.

Tartu Usuteadus-filosoofiline Lutheri Erainstituut, mille põhimäärus kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 21. VI 1933 — 10 õppejõu ja 35 õpilasega.

Kunstikoolidena jätkasid tegevust Tartu Kõrgem Muusikakool, Narva ja Valga muusikakool, E. Hirschi ja G. Kapp-Ruckteschelli eramuusikakool Tallinnas, N. Murrik-Polonski klaveristuudio Tallinnas ja E. Schütz'i muusikastuudio Narvas. Kujutava kunsti alal andis õpetust Tallinnas Kaigorodovi maalikunsti-stuudio ja näitekunsti alal avati Tartu Draamastuudio Seltsi teatrikunsti-stuudio Tartus.

Õpilaste tervise ja tervishoiu alal täiendati seniseid korraldusi uute juhtnõude andmisega õnnetuste vältimiseks tulirelvadest, õpilaste veol autodel ja veesportlil. Ka täiendati määrusi internaatide korraldamise alal ja koolimajade ümbruse korraldamiseks ning kooliaedade asutamiseks anti koolidele konkreetseid ülesanded.

Tegevusaastal töötas HSM Koolivalitsuse juures viis alatist komisjoni, nimelt koolimajade ehitusfondi komisjon, koolimajade ehitusprojektide läbivaatamise komisjon, kooliraamatute komisjon, raamatukogude komisjon ja kehalise kasvatus korraldamise komisjon. Neist komisjonidest reorganiseeriti tegevusaastal kooliraamatute komisjon Kooliraamatute tarvituselevõtmise korraldusega ja kehalise kasvatus korraldamise komisjon töötas esimest aastat.

2. Koole korraldamise seadusi ja määrusi.

Avalikud algkoolid. Tähtsamaks muudatuseks algkoolide alal oli aruandeaastal Avalikkude algkoolide seaduse § 9 ja 41 muutmise Riigivanema dekreetidega, s.o. koolikohustuse kestuse uuestinormimine ja võorkeelte väljajätmine avalikkudest algkoolidest. Need mõlemad küsimused on olnud päevakorral kauemat aega ja raske oli neid otsustada, kuna puudus selleks tarvilik üksmeel. Nii näiteks valitses koolikohustuse kestuse suhtes kaks voolu, üks kaitses senist koolikohustust 8.—16. eluaastani, teine nõudis koolikohustuse kestuse vähendamist, näidates, et senine koolikohustuse kestus on liiga pikk ja rahvale majanduslikult koormav. Õigust oli mõlemal poolel. Seepärast oli tarvis leida mingisugune kompromiss, mis oleks enam-vähem vastu võetav mõlemale. On tõsi, et senine koolikohustus 8.—16. eluaastani oli eriti raske neile lastele, kes koolis ei jõudnud normaalselt edasi või kelle pidamine koolis oli raskuseks teistele õpilastele. Ja selge oli ka see, et normaalse edasijõudmise juures ei olnud vaja lapsel käia koolis 8 aastat algkooli kuueaastase kursuse lõpetamiseks. Seepärast oli raske vaielda koolikohustuse lühendamise vastu 6-le aastale. Et aga siiski võimaldada kõigile õppida soovijale 6-klassilise algkooli hariduse saamist, määrati Avalikkude algkoolide seaduse § 9, et koolikohustus kestab algkoolis kuni kur-

suse lõpetamiseni või mittelõpetamise korral kuni 14 aasta vanuseni, teiste sõnadega — kõik, kes tahavad lõpetada 6-aastast algkooli, võivad seda teha takistamata, kes aga ei soovi või ei jõua rahuldavalt edasi õppimises, võivad lahkuda koolist, kui nad on saanud 14-aastaseks. Et vältida koolist lahkumist õppeaasta kestusel, siis nõuab seadus, et need, kes saavad 14-aastaseks kooliaasta kestusel, peavad käima koolis kuni õppeaasta lõpuni.

Samuti oli lugu ka võõrkeele küsimusega. Ka siin valitses kaks voolu; mõned lastevanemate ringkonnad olid nimelt poolt ja seda eriti linnades, kuna maal oldi tihti küsimuse vastu kas ükskõikne või eitaval seisukohal. Eitaval seisukohal oli osa õpetajaist ja koolitegelastest pedagoogilistel põhjustel. Kuigi seadus otsustas küsimuse viimase seisukoha kasuks, jättes välja võõrkeele algkooli õppeainete hulgast, ei läinud asi tegelikult nii libedalt ja siingi tuli leida teatav kompromiss mõlema poole rahuldamiseks. Nimelt asi korraldati nii, et edaspidi võõrkeele õpetamine algkoolis, kui kohalikud olud seda nõuavad, võib toimuda Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi loal Avalikkude algkoolide seaduse § 42 alusel ja selles paragrahvis toodud tingimustel, kusjuures võõrkeelena nähti ette inglise, prantsuse, saksa või vene keel, mida õpetatakse võõrkeelena lähemas keskkoolis. Võõrkeele õpetamine, kui see on võetud kooli kursusse, määrati sunduslikuks kõigile vastavate klasside õpilastele antud koolis ja võõrkeele õpetamine ei suurendanud kooli ega õpilaste nädalatundide arvu, kuna võõrkeele tundide arvule vastavalt vähendatakse tundide arvu teistes ainetes. Võõrkeele õpetamise luba kasustas 1934/35. kooliaastal 617 algkooli, kuna 343 algkooli loobus võõrkeele õpetamisest.

Riigivanema dekreediga 7. XII 1934 muudeti Avalikkude algkoolide seaduse § 2, 3, 4, 9, 24 ja 26. Kõik need muudatused, arvatud välja Av. algkoolide seaduse § 9, millest oli juttu ülal, taotleavad ühte eesmärki — kool peab olema rahvuskeelne ja eesti rahvusest lastel olgu kindlustatud õppimine oma rahvuskeelses koolis igal juhul. Uus seadus ütleb: omavalitsuste piirkonnas, kus vähemusrahvus enamuses, on algkooli ülalpidajad kohustatud avama eesti rahvusest laste jaoks eesti õppekeelega algkooli või klassi, kui koguneb vähemalt 15 eesti rahvusest koolikohuslikku õpilast ja säärase kooli või klassi võib õpilaste arvu püsival vähenemisel sulgeda ainult Haridus- ja Sotsiaalministri loal. Kui õpilaste arv on koolis või klassis langenud alla 10, võib Haridus- ja Sotsiaalminister selle seaduse järgi lubada töötada ühes komplektis korraga kuni 6 klassiga. On aga eesti rahvusest laste arv vähemusrahvusest omavalitsuse piirkonnas alla 15, s. o. alla selle arvu, mis tingib eesti rahvuskeelse kooli või klassi avamise, peab vastav omavalitsus uue seaduse järgi hoolitsema selle eest, et tema piirkonnas eesti rahvusest lapsed saaksid õpetust eesti keeles kehtiva koolikohustuse ulatuses. Vähemusrahvuste laste õpetamise suhtes jääb kehtima endine kord: kooli või klassi saavad nad alles siis, kui neid leidub

vastava omavalitsuse piirides vähemalt 15. Langeb see arv, võimaldab uus seadus rahvuskeele õpetamise vähemusrahvuste lastele ainult juhul, kui nad õpivad eestikeelses koolis.

Kuna kool on uue seaduse järgi rahvuskeelne, siis võivad lapsed õppida oma rahvuskeelses koolis või eestikeelses koolis, erandatud vaid vähemusrahvusest algkooliealistes lapsed, kelle elukoha kooliringkonnas pole vastavat rahvuskeelset ega eestikeelset avalikku algkooli ja kes sel korral võivad õppida mõnes teises vähemusrahvuskeelses algkoolis. Erandeid neist nõudmistest võib lubada Haridus- ja Sotsiaalminister ainult üksikuil juhtumel ja mõjuvaid põhjusil HSM Koolivalitsuse direktori ettepanekul. Senise korraga võrreldes on uudsuseks see, et vähemusrahvustest lapsed peavad vastava vähemusrahvuskeelse kooli puudumisel õppima eestikeelses koolis, kuna senini oli neil võimalik õppida ka teistes koolides. Erandi, nagu juba ülal mainitud, moodustavad vaid vähemusrahvustest algkooliealistes lapsed, kui nende elukoha kooliringkonnas puudub eestikeelne kool, mis on seletatav sellega, et väikest last ei saa sundida pedagoogilistel põhjustel käima mõnes kaugemas koolis. Teiseks uudsuseks on see, et erandite lubamine on nüüd koondatud kõik Haridus- ja Sotsiaalministri kompetentsi, kuna senini ülalnimetatud erandite lubamine kuulus maa- või linnakoolivalitsustele.

Keskkoolid ja gümnaasiumid. 1934. a. kehtimapanud keskkoolide ja gümnaasiumide seaduste järgi loodi endisele 6-klassilisele algkoolile põhineva 5-klassilise keskkooli (gümnaasiumi) asemele kaks iseseisvat õppeasutist: 5-klassiline keskkool ja 3-klassiline gümnaasium. Keskkooli seaduse (RT 47 — 1934) järgi kestab keskkooli kursus 5 õppeaastat, alates pärast algkooli IV klassi lõpetamist. Keskkooli ülesandeks on haritud kodanikkude kasvatamine ja õpilaste ettevalmistamine gümnaasiumidesse ning teistesse vastavatesse õppeasutistesse astumiseks. Keskkool on rahvuskeelne ja maksuline kool, kusjuures kooli õppenõukogu võib kehvemaid ja andekamaid õpilasi vabastada õppemaksust 15% ulatuses. 1934. a. sügisel avati keskkooli I-sed ja III-ad klassid; 1935. a. sügisel avatakse lisaks eelmistele II-sed ja IV-ad klassid, ning 1936. a. sügisel V-ad klassid. Seega uue keskkooli esimene lend valmib kevadeks 1937. Gümnaasiumide seaduse (RT 47 — 1934) järgi kestab gümnaasiumi kursus 3 õppeaastat. 3-klassilisse gümnaasiumi pääsevad tulevikus selektsiooniga need, kes on lõpetanud 5-klassilise keskkooli või mõne muu keskkoolile vastava kooli. Uus gümnaasium hakkab töötama I klassiga sügisel 1937. a., s. o. siis, kui uus 5-klassiline keskkool annab sama aasta kevadel esimese lennu lõpetajaid. 1934/35. kooliaastaks kadus endise keskkooli (gümnaasiumi) I klass. Praegu töötavad endise kooli II, III, IV ja V klassid, mis kaovad järkjärgult: 1. augustiks 1935. a. II klassid, 1. augustiks 1936. a. III klassid, 1. augustiks 1937. a. IV klassid ja 1. augustiks 1938. a. V klassid. Seega likvideerub vana keskkool (gümnaasium) lõplikult 1. VIII 1938.

Uue keskkooli kursus on õpilaste vaimse arenemise ulatuselt praeguse algkooli V ja VI klass ning endise keskkooli (gümnaasiumi) I, II ja III klass. Uus gümnaasium on endise keskkooli (gümnaasiumi) IV ja V klassi kursus laiendatult, süstematiseeritult ja muudetult niivõrra, kui see vajalik ettevalmistamiseks kõrgemasse õppeasutistesse astumiseks.

Need õpilased, kes algkooli V ja VI klassis ei õpi edasi, vaid pärast IV klassi lõpetamist astuvad keskkooli I klassi, kuuluvad ikkagi sundkoolikohustuse alla kuni keskkooli II klassi lõpetamiseni või 14-aastaseks saamiseni. Keskkooli I klassi võetakse vastu algkooli IV klassi lõpetajaid ilma eksamiteta. Kui aga kooli astuda soovijaid on enam kui koolis vabu kohti, siis võetakse õpilasi vastu sellekohase Haridus- ja Sotsiaalministri poolt määratud valiku põhjal. Kõrgemasse klassidesse võetakse õpilasteks neid, kes selleks korraldataval eksamil näitavad, et nad võivad vastavas klassis tarvilise eduga töötada.

Sunduslike ainete hulgas on kaks võõrkeelt, ja vastavalt valikule kas inglise, saksa, prantsuse või vene keel.

Möödunud aastal Haridus- ja Sotsiaalministeerium, Kaitseministeeriumi vastava soovi kohaselt, töötas välja uue „Õppeasutistes riigikaitse kasvatuse ja õpetuse korraldamise määruse“, mis Vabariigi Valitsuse poolt pandi kehtima arvates 1. VIII 1934 (RT 69 — 1934). Uue määrusega suurendati riigikaitse õpetuse tunde kesk- ja kutsekoolide kõigis klassides 1 pealt 2 peale nädalas ja pikendati kevadisi riigikaitse õpetuse eripäevi 2 päeva võrra (kokku 10 päeva). Tundide arvu suurendamise tõttu oli vajalik laiendada ka riigikaitse õpetuse tundides läbivõetavate ainete ulatust kõigis klassides, mis nõudis ministeeriumilt ajutise täiendusõppekava väljandmist ja kehtimapanemist 1934/35. õppeaastaks.

Uue määruse alusel teostati riigikaitse õpetust möödunud aastal üle riigi kokku 84 kesk-, kutse- ja täienduskoolis; riigikaitse õpetusest neis koolides võttis osa kokku 7925 meesõpilast 6760 vastu eelmisel aastal. Riigikaitse õpetusest osavõtjate õpilaste arv on suurenenud peamiselt uute keskkoolide esimeste klasside arvel, millise vanusega õpilased varem aastail sellest õppusest osa ei võtnud. 1933/34. õppeaasta lõpul korraldati kesk- ja kutsekoolide vanemate klasside meesõpilastele kevadised riigikaitse õppused 8 eripäeval, millest võttis osa üle riigi 3200 õpilast. Möödunud aastal teostasid esmakordselt Kaitseväge Ülemjuhataja korraldusel kevadiste eripäevade õppuste ettevalmistust, juhtimist ja kontrolli kohtadel kaitseringkondade ülemad oma piirkonnas Haridus- ja Sotsiaalministri poolt kinnitatud juhendite alusel. See õppuste korraldamise moodus andis väga häid tulemusi.

Uue määruse alusel riigikaitse õppeala majanduslik korraldamine, mida senini teostas Kaitseministeerium, tuli üle Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile, mis nõudis Kaitseministeeriumi valdusel olevatele koolidele väljaantud relvade ja muude õppeabinõude

ülevõtmist Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi valdusele ja vastava arvepidamise sisseseadmist Haridus- ja Sotsiaalministeeriumis. Koolide edaspidine varustamine uute relvadega ja muude õppeabinõudega toimub Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt.

3. Koolide õppe- ja tunnikavad. Kuna Avalikkude algkoolide seaduse § 41 muutmisega peale võõrkeele väljajätmise algkooli sunduslike õppeainete hulgast kadus algkoolist ka kõlblusõpetus eriaina ja vaja oli võtta ette mõnd muudatust kehtivas tunnikavas, siis kinnitati avalikkudele algkoolidele 1. VIII 1934 alates uus tunnikava. Et aga 1934/35. kooliaastaks jäid kehtima 26. VII 1928 ringkirjaga nr. 31267 kinnitatud õppekavad, tegi HSM Koolivalitsus oma 10. VIII 1934 ringkirjaga järgmised korraldused õppekavade ja uute tunnikavade kohaldamiseks:

1) õppekavades esitatud kõlblusõpetusse kuuluvad teemasid tuleb käsitleda usuõpetuse, emakeele, koduloo, ajaloo, kodanikuõpetuse ja muudeki tundides kui vahendeid, mille eesmärgiks on arendada lapse kõlblat arusaamist eluväärtustest ja kasvatada õpilastes kindlat tahtet väärtuslikeks tegudeks;

2) kuna muukeelseis algkoolides riigikeele õpetus algab nüüd II klassist, siis selle keele alal tulevad 1934/35. kooliaastal ka II klassis tarvitusele eesti keele õppekavad, mis 1928. a. õppekavades määratud III klassile;

3) algkoolides, kus lubatud võõrkeele õpetamine, tuleb VI klassis, mis töötab lahus V klassist, jätkata saksa keele õpetamist, kuna V klassis ja V+VI liitklassis võib alustada uue võõrkeele õppimist;

4) võõrkeele õpetamiseks tuleb vähendada tunnikavas näidatud tundide arvu: maa-alkkoolides V ja VI klassis emakeeles, joonistamises ja võimlemises, igas aines ühe tunni võrra ja linna-alkkoolides — V klassis loodusõpetuses ühe, tööõpetuses kahe ja VI klassis usuõpetuses ühe ning tööõpetuses kahe tunni võrra;

5) Avalikkude algkoolide seaduse § 62 ettenähtud lähemais töökavades tuleb õpetajail õppekavades esikohale asetada põhjalikumaks töötlemiseks clulised ja elule lähemad osad, arvestades kooli ümbrust ja õpilaste elutingimusi, ja jätta tagaplaanile õppeainete osad, millel on rohkem teoreetiline tähtsus.

Keskkoolide seaduse (RT 47 — 1934) alusel töötavaile keskkoolidele töötati välja tunnikava ja ajutised õppekavad, mis pandi kehtima 1. augustist 1934, viies neid ellu järk-järgult alates 1934/35. kooliaastast.

4. Õpetajate ettevalmistamine. Algkoolide õppejõudude ettevalmistamise alal jätkasid tegevusaastal oma tegevust Tallinna ja Tartu pedagoogium. 1934. aasta kevadel lõpetas nende kursuse 85 isikut ja said õpetajaameti kandidaadi tunnistused. 1934/35. kooliaastal õppis Tallinna Pedagoogiumis 80 õpilast ja Tartu Pedagoogiumis 59 õpilast, nendest lõppkursusel 95 õpilast.

Et täiendada ja värskendada õpetajate teadmisi nende kutse alal, korraldati neile 1934. a. suvel järgmised kursused: 1) 23. VII—18. VIII Tallinnas käsitöö alal, 2) 6.—18. VIII Tallinnas laste tundmaõppimise praktikum, 3) 30. VII—11. VIII Tallinnas aianduskursused, 4) 11.—22. VI Tartus laste tundmaõppimise kursused ja praktikum, 5) 23. VII—11. VIII aianduskursused Tartus, 6) 13.—25. VIII usuõpetuse kursused Pärnus, 7) 13.—15. VI ja 18.—20. VI tsemendi- ja betoonitööde kursused Kundas, 8) 16.—18. VII usuõpetuse metoodika kursused Narva-Jõesuus vene õppekeelega algkoolide õpetajale ja 9) 23. VII—18. VIII eesti keele ja vene keele metoodika kursused Petseris vene õppekeelega algkoolide õpetajale.

5. Õppevahendid. Tegevusaasta jooksul on koolid mitmeti täiendanud oma õppeabinõude kogusid. Üldiselt võib märkida, et keskkoolid, gümnaasiumid ja täienduskoolid on varustatud õppevahenditega rahuldavalt, samuti omavad tarvilikke õppevahendite kogusid ka linnades ja aleveis asuvad algkoolid. Maa-alkoolid tihti kannatavad õppevahendite puuduse all, kuna vallad ei ole suutnud kõiki koole varustada vastavate õppevahenditega.

Mis puutub kooliraamatuisse, siis ei ole neist nüüd enam puudust. HSM Koolivalitsuse juures asuv kooliraamatute läbivaatamise komisjon on tegevusaasta jooksul arvustanud ja teinud otsuse 119 raamatu kohta. Neist on soovitatud 38 raamatut, lubatud 77 raamatut ja keelatud 4 raamatut. Üksikute ainete järgi jagunevad raamatud järgmiselt: eesti keel ja kirjandus 30, saksa keel ja kirjandus 8, inglise keel ja kirjandus 8, vene keel 2, ladina keel 3, prantsuse keel 1, usuõpetus 5, matemaatika 18, ajalugu 12, maateadus 8, looduslugu 12, majandusteadus ja kodanikuõpetus 3, laulmine 4, kasvatusteadus 1, võimlemine 1, aiandus 2 ja õmblustööd 1.

6. Kooliruumid. Uute kooliruumide soetamise alal on Koolivalitsuse tegevus avaldunud ehitusprojektide läbivaatamises sellekohases komisjonis, ehituslaenu määrämises omavalitsustele ja koolide ülalpidajale koolimajade ehitamiseks või ümberehitamiseks ja järelevalve teostamises koolimajade kohta. Plaanide läbivaatamise komisjoni poolt on aruandeaasta jooksul vaadatud läbi 21 koosoleku 63 ehitusprojekti, kusjuures 47 juhul projektid tunnustati vastuvõetavaks, 11 juhul — mittevastuvõetavaks ja 5 juhul küsimus jäi lahtiseks kuni täiendavate andmete saamiseni projekti kohta. Koolimajade ehitusfondi komisjoni poolt on määratud laenu

7. Erakoolid. Tegevusaastal muudeti Eraõppeasutiste seadust kaks korda, esimene kord Riigivanema 3. VIII 1934 dekreediga ja teine kord Riigivanema 5. XII 1934 dekreediga. Need muudatused olid tingitud uutest põhimõtetest, mis pandi kehtima avalikkude koolide kohta ja mis kuulusid kohaldamisele ka erakoolide suhtes, nimelt eraõppeasutiste registreerimise kord asendati asutamiseks loasaamise korraga, eraõppeasutiste õppejõudude palkade riigi kanda võtmise küsimuste otsustamine viidi Riigivanema kompetentsi, samuti asendati õppejõudude registreerimise kord ametisse kinnitamise korraga ja õppekeeleks eraõppeasutistes määrati õpilaste rahvuskeel (senini emakeel). Peale selle toimus veel midki muudatusi, mis põhimõtteliselt vähema tähtsusega, kuid osutusid tarvilikuks praktilistel kaalutlustel. Erakoole töötas 1934/35. a.: 25 algkooli 2005 õpilasega, 6 täienduskooli 76 õpilasega, 22 keskkooli 1274 õpilasega, 28 gümnaasiumi 2572 õpilasega ja 2 vaimulikku seminarit 40 õpilasega.

8. Vähemusrahvuste haridusala korralduses tuleb märkida aruandeaasta tähtsaima sammuna Rahvuse kuuluvuse aluste määramise seadust (RT 93 — 1934) ja sellega seotud muutmisi koolide seadustes: kui varem segaabielluliste laste vanemad võisid ise määrata oma laste rahvust, siis on see nüüd piiratud juhtudel, kus isa on eesti rahvusest; on püstitatud norm, et lapsed õpiksid kas eesti- või oma rahvuskeelses koolis; erandite tegemise õigus on jäetud Haridus- ja Sotsiaalministrile, kuna see varem kuulus kohalikele koolivalitsustele. See uus kord viib mõne aastaga vähemusrahvuste koolide ja õpilaste arvu tasemeni, mis vastab nende rahvuste arvulisele koostisele.

9. Koolide areng ja praegune seisukord. 1933/34. a. töötas Eestis 1246 algkooli, kus õppis 113 273 last 3398 klassikomplektis. 1934. a. novembrikuul kogutud andmeid on vastavad arvud järgmised: alkoole 1243, õpilasi 108 916 ja klassikomplekte 3 385. Seega on koolide arv vähenenud 3 võrra, klassikomplektide arv 13 võrra ja õpilaste arv 4 357 võrra. Õpilaste arvu vähenemine on tingitud kahest asjaolust, ühelt poolt koolikohustuslike laste vanuse vähendamisest 16 aastalt 14 aastale, ja teiselt poolt — keskkoolide reformist, kuna osa algkooliõpilasi, kes lõpetasid 1934. a. kevadel algkooli 4. klassi, läksid üle keskkoolidesse. Viimane põhjus andis end tunda suuremais linnades, eriti Tallinnas ja Pärnus, kus selle tõttu (osalalt aga ka õpilaste arvu vähenemisel koolikohustuse aja lühendamise tagajärjel) vähenes klassikomplektide arv algkoolides

need, kes ei tahtnud õppida või kellel mitmesuguseil põhjusil kooliskäimine oli takistatud. Umbes pooled 8. XI 1934 koolist puuduvast lastest ei saanud kooli ilmuda haiguse pärast.

Õpetajaid töötas aruandeaastal algkoolides 3959. Täienduskoole töötas 1934/35. a. 56, neist 50 avalikku ja 6 erakooli, kokku 2053 õpilasega ja 92 klassikomp-
lektiga.

Keskkooli seaduse (RT 47 — 1934) alusel töötavate keskkoolide ja Avalikkude keskkoolide seaduse (RT 155/156 — 1922) alusel töötavate gümnaasiumide ja nende klasside arv oli 1934/35. kooliaastal järgmine:

Koolide ülal- pidaja	Koolide arv		Kesk- kl. arv		Gümnaasiumi klasside arv				Kokku klasse
	keskk.	gümna.	I	III	II	III	IV	V	
1. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi koolid	3	2	2	4	4	3	3	3	19
2. Linnaomaval. koolid	22	24	19	31	33	31	35	37	186
3. Maaomaval. koolid	8	7	7	8	8	8	8	8	47
4. Oigustega erakoolid	6	7	5	9	11	11	11	11	58
5. Erakoolid õig. õpil.	—	12	—	—	12	15	14	15	56
6. Erakoolid	16	9	7	17	7	6	6	6	49
Kõik kokku	55	61	40	69	75	74	77	80	415
Neistriigiarvel:									
a) 100%	3	2	2	4	4	3	3	3	19
b) 70%	36	38	28	44	49	50	54	56	281
Eesti õppekeel.	42½	43½	35	56	55	53	56	58	313
Saksa „	6	10	2	6	11	11	12	13	55
Vene „	4½	4½	3	5	6	6	6	7	33
Jundi „	1	1	—	1	1	2	1	2	7
Rootsi „	—	1	—	—	1	1	1	—	3
Läti „	1	1	—	1	1	1	1	—	4

Õpilaste arv.

Koolide ülalpidajad	Keskkooli klassides		Gümnaasiumi klassides				Kokku	
	I	III	II	III	IV	V	p.	t.
1. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi koolid	60	172	102	87	64	68	280	273
2. Linnaomav. koolid	747	1533	1226	1120	999	945	3287	3283
3. Maaomaval. koolid	240	403	275	231	191	204	882	662
4. Oigustega erakoolid	242	527	454	353	309	273	863	1295
5. Erakoolid õig. õpil.	106	306	239	213	246	225	593	752
6. Erakoolid	21	72	110	44	58	48	176	177
Kokku	1416	3013	2406	2048	1867	1773	6081	6442
							1253	

Peale selle oli Tallinna Kolledžis 446 õpilast, Petseri Vaimulikus Seminaris 26 õpilast, Baptisti Usuteaduse Seminaris 14 õpilast ning Tallinna ja Tartu pedagoogiumis*) 627 õpilast. Üldse õppis 109 tuhat õpilast algkooles ja 15,7 tuhat õpilast muudes kooles peale kutsekoolide, kokku HSM Koolivalitsusele alluvais kooles 124 600 õpilast.

*) Ühes nende algkoolidega.

10. Vabaharidustöö. Riigivanema poolt 2. II 1935 dekreedina kehtimapanud seadusega asutati Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi juurde Rahvakultuuri ja Vabahariduse Nõukogu. Selle nõukogu asutamine oli tingitud soovist luua suuremat ühtlust ja kavakindlust vabaharidustöös, mis senini oli killustatud mitme asutise vahel. Nõukogusse kuuluvad Peaminister, Haridus- ja Sotsiaalminister, Haridus- ja Sotsiaalministri abi ja Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi valitsuste ja osakondade direktorid ja teiste ministeeriumide esindajad, kui ka üleriiklikus ulatuses teaduse ja kultuuri alal töötavate keskorganisaatsioonide, liitude ja asutiste esindajad.

Peale ülaltoodu tuleb märkida vabaharidustöö alal tegevusaastal veel üldiste korraldavate ja normeerivate aktidena raamatukogude komisjoni tegevuse aluste ning kodukorra kehtimapanekut ja raamatukogu juhatajate kutselise ettevalmistuse ning kutse omandamise ja raamatukogude juhatajate teenistuse määrusi.

Tegevus vabaharidustöö alal avaldus tegevusaastal peamiselt avalikkude raamatukogude, ühingute ja seltside, rahvaulikoolide, kursuste, õpiringide, laste- aedade ja suviste lastemängumurude kaudu.

Avalikkude raamatukogude seaduse täiendamise seaduse alusel HSM Koolivalitsuse juurde asutatud raamatukogude komisjon, nagu eelmisel aastailgi, vaatas läbi 1934. a. ilmunud kirjanduse ja koostas aval. raamatukogudele soovitatud raamatute nimestiku, mis Haridus- ja Sotsiaalministri otsusega tehti kohuslikuks uute raamatute muretsemisel kõigile aval. raamatukogudele.

Eelarve korras määrati raamatukogudele rahalist toetust kogusummas 16 000 kr. Peale selle anti igale aval. raamatukogule, kes selleks soovi avaldas, kirjandust (kirjastustelt laenude arvel saadud raamatuid) igale kogule 80 kr piirides nominaalhinnas, kokku 59 000 kr eest.

Ühingute ja vaimse kultuuri alal töötavate seltside läbi on haridustööd kohtadel toetatud peamiselt nende keskorganisaatsioonide kaudu (Eesti Haridusliit, Vene Haridusliit, Karskusliidud, ÜENÜ keskjuhatus). On aineliselt toetatud ka noorsoo-organisaatsioonide (gaidid, skaudid, Noorte Meeste ja Naiste Kristlikud Ühingu jt.) tegevust.

Lühiaegsete üldhariduslikkude kursuste toetamist on jätkatud eelmiste aastate eeskujul, kuigi ministeeriumi krediitid sellel alal olid väga piiratud.

Õpiringide korraldamine ja juhtimine seisab Eesti Haridusliidu käes. Aruandeaastal ministeerium määras ühele edukamalt töötanud õpiringile autasuks komplekti kirjandust (80 kr väärtuses).

Lasteaedu, kellele aruandeaastal määrati toetust, oli 50. Suviseid laste-mängumurusid korraldati 30 kohas. Toetust määrati neile kokku 5 000 kr.

**11. Õppe- ja kasvatus-
töö järelevalve.** Kuna 1934. a. algul, ühenduses maaomavalitsuste kaotamisega, koolinõunikud muudeti riigiteenijaks ja toodi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Koolivalitsuse koosseisu, siis tuli teha mõningaid muudatusi ka õppe- ja kasvatus-
töö järelevalve aparatis. Olulisemaks neist muudatustest on iseseisvate koolinõunikkude kaotamine Saksa ja Juudi kultuurvalitsuse juures, ühe koolinõuniku toomine Tallinna Linnakoolivalitsuse juurest HSM Koolivalitsuse juurde ja ühe koolinõuniku koha koon-
damine Läänemaal ning kesk- ja kutsekoolide ning gümnaasiumide eraldamine koolinõunikkude tegevus-
alast, kusjuures kesk- ja kutsekoolid ning gümnaasiumid on õppe- ja kasvatus-
töö järelevalve teostamise mõttes vahenditult määratud haridusnõunikkudele ja HSM Koolivalitsuse juurde toodud koolinõuniku

ülesandeks on teostada järelevalvet vähemusrahvuste kultuuromavalitsuste õppe- ja kasvatusasutistes.

Õppe- ning kasvatus-
töö järelevalve teostamise ühtlustamise otstarbel on HSM Koolivalitsus korraldanud möödunud tegevusaastal 3 koolinõunikkude ja 1 koolinõunikkude ning koolivalitsuste juhatajate päeva. Algkoolilõpetajate võimete uurimise otstarbel korraldati 1934. a. kevadel teste kõigis algkooli-
aineis. Iga koolinõuniku tegevuspiirkonnas pidi testi-
tama algkooli lõpetajaid kahes aines; iga aine testiti vähemalt kolmes koolinõuniku tegevuspiirkonnas. See oli teataval määral ajalooline suursündmus alg-
koolides kasvatus- ning õppetöö revideerimise mõttes. HSM Koolivalitsus avaldab lähemal ajal nende testide uurimiste tulemused trükis.

IV. KUTSEOSKUSE OSAKOND.

1. Tegevuse areng. Kutseoskuse Osakond asutati 1934. a. ja ta hakkas töötama 1. V 1934. Seega oli 1934/35. tegevusaasta sellel osakonnal esimeseks tegevusaastaks.

Sel esimesel tegevusaastal toimus osakonna orga-
niseerimine ja tegevuse aluste ja põhimõtete kujunemine. Kuid uus osakond on teinud ka palju otsust tööd kutsekoolide võrgu täiendamise ja nende koolide õpetusliku tasapinna tõstmise alal. Seejuures on tegevus kutsehariduse alal toimunud kooskõlas meie haridusala edendamise üldpõhimõtetega ja seoses teiste koolide arenguga.

Üldine kasvatuslik põhimõte — rõhutada isamaalist ja rahvuslikku kasvatust — esineb ka kutsehariduse alal. Samuti kõik üldised seadused, määrused ja korraldused, mis puudutavad kõiki õppeasutisi, tulevad kehtivusele ka kutsehariduse alal. Neist olid tegevusaastal tähtsamad: Õppejõudude teenistuse seaduse muutmise seadus, mis tõi mõned ülesanded kohalikult koolivalitsuselt HSM Kutseoskuse Osakonnale ja suurendas Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi võimu õppejõudude kinnitamise ja määramise, ümberpaigutamise ja ka vabastamise suhtes; Eraõppeasutiste seaduse muutmise seadus, mis andis eraõppeasutiste asutamise otsustamise Riigivanema ja Haridus- ja Sotsiaalministri võimupiiri; Õpilaste hindamise ning klassi- ja koolikursuse lõpetamise määruuse täiendamine ja teatud osades muutmise; Määrus kooli- ja klassikursuse lõpetamise tunnistuste kohta; Ringkiri isamaalise kasvatus-
asjas; Õpetajate kutseandmise määrus.

2. Koole korraldavaid seadusi ja määrusi. Suur osa tööst seaduste ja määruste alal oli ettevalmistustööks. On päevakorras kutsekoolide liigitamine kahte astmesse: a) koolid, mis põhinevad 6-klassilisele algkoolile ja mis õppeaastailt vastavad kokkuvõttes keskkoolile, ületavad

keskkooli ühe aasta võrra või püsivad tasemel, mis ühe (erandjuhtudel ka kahe) aasta võrra on keskkoolist allpool: sellisel astmel asuvaid koole võiks nimetada keskastme kutsekoolideks. Siit järeldub, et mitmed kooliliigid peavad muutuma kolme aasta asemel nelja-aastaseks (kaubanduskoolid, tööstuskoolid, naiskutsekoolid). Seejuures on püüdeks, et teatud üldaineis kutsekool viiks õpilase keskkooli tasemele, mis kergendaks vastava soovi korral lõpetajate üleminekut järgmise astme üldhariduslikku kooli.

Keskkooli, samuti ka keskastme kutsekooli lõpetajate tarvis, kui need lõpetajad soovivad jätkata hariduse saamist kutselisel alal, oleks määratud ülemastme kutsekool 3-aastase kursusega; selle kooli lõpetajail oleks tarbe korral võimalus jätkata hariduse saamist kõrgema kooli ühes või kahes vastavas teaduskonnas (osakonnas). Ülemastme kutsekooli lõpetaja, eriti kui ta on tulnud keskastme kutsekoolist (soovitavalt isegi lähedaselt erinevalt alalt), oleks kohane kandidaat astumiseks pedagoogilisse klassi — muidugi, kui tal on eeldusi õpetaja-ametiks.

Selle kõrval on erikorraldusega koole, mis sisaldavad mõlemasse astmesse kuuluvaid klasse: Riigi Kunsttööstuskool, praegune Tallinna Tehnikum (1928. a. seadus), Merekooll.

3. Majanduskoolide seaduse põhjal töötavad koolid. Tegevusaastal peeti kaubanduslikkude koolide juhatajate nõupidamine, millest võtsid osa ka küsimusest huvitatud asutiste ja organisatsioonide esindajad. Muu seas kiideti heaks HSM kasvatus — muuta kaubanduskooli kursus nelja-aastaseks (kolmeaastase kursuse asemel). Kuna Majanduskoolide seadus seda võimaldab, siis saatis HSM Kutseoskuse Osakond ettepaneku vastavate koolivalitsuste kaudu kaubanduskoolidele ja koolide ülalpidajale, et need teataksid, mis aastast alates ülalpidaja soovib muuta kooli kursuse nelja-aastaseks, kusjuures selleks

oleks kolm võimalust — 1935., 1936. või 1937. aasta sügisest, alates I klassiga (II klassist ainult õpilaste vanemate või hooldajate üksmeelsel soovil). Ühtlasi saadeti laiali arvamuste saamise otstarbel nelja-aastase kursusega kaubanduskooli tunnikava projekt.

Tegevusaastal on majanduskoolide seaduse põhjal töötavate kutsekoolide arv suurenenud kuue võrra, tuues juurde teiste seas ka uue tüüpi — kaupmeestekooli.

Uutest koolidest avati 1934. a. sügisel Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi juures kaupmeeste kool (kursuse kestus 4 aastat), Viljandi Maakonna Gümnaasiumi juures ühiskaubanduskool, Paide Linna Ühiskaubanduskool erakoolina, Narva Linna Ühiskaubanduskool erakoolina, Viljandi Haridusseltsi Tütarlaste Kaubanduskool erakoolina; 1. III 1935 avati Tallinnas esimese ja riigis teise seltaolisena Tallinna Rahvapäikooli Seltsi Majandusõpilaste-kool. 1934/35. a. asutatud kaubanduslike koolidesse oli astujaid palju, kõiki soovijaid ei suudetud võtta vastu. Endistest õppeasutistest Eesti Ühistegelise Liidu Ühistegevuskool moodustati ümber ametlikult kooliks, kuigi ta oli seda sisuliselt juba varem.

4. Tööstuslike koolide seaduse põhjal töötavad koolid.

Poeglase tööstuskoolides on iga kooli kohta ringkirjaliselt seletatud, millistel tööaladel on sellel või teisel koolil, olenevalt õppejõududest ja seadistest, võimalik valmistada ette õppinud töölisi, nimelt mööbelsepa, puutrelali, mudelsepa, tollasepa, ehituspüüsepa, müürisepa, potisepa, ehituskünniku, sepa, lukusepa, metallitrelali, katelsepa, metallide kokkukeetmise, plekisepa, vasesepa, maalri, sadulsepa tööaladel. Juurde on tulemas peenmehaanika ja tekstiil- (vabriku-) tööalad ning mõned muud. Tegevusaasta kestel on avatud uute õppeasutistena või osakondadena olevate koolide juurde meesrätsepatööstuse õppetöökoda Tallinnas, ning mootormehaanika ja metallide kokkukeetmise osakond Paide tööstuskoolis. Tegevusaasta kestel on tehtud ettevalmistustöid ja on Riigivanema otsusega lubatud avada, arvates 1. VIII 1935, tehnikakool Tartus, ehitus-keramika tööstuskool Petseris ja aiatööstuskool Rāpinas. Lühiaegsete kursuste nime all töötavaist õppeasutistest on kinnitatud pikaajalisteks kaheaastase kestusega kursusteks NMKÜ elektrotehnika kursused. Tööstuskooli õppejõududele, eriti meister-instruktorile, korraldati 1934. a. suvel kursused joonistamise, stiiliõpetuse, tehnilise joonestamise ja elektrotehnika alal.

Tööstuslike naiskutsekoolide tarvis koostati ja saadeti koolidele juhtnõuiks tööstuslike naiskutsekoolide ühtlustatud õppekavad, mis pärast arvamuste saamist kohtadelt viimistletakse ja tarviduse korral täiendatakse naiskutsekooli kursuse nelja-aastaseks muutmise puhul, milline muutmine on päevakorras. Ühtlasi pandi kehtima mõnesuguste reformidega naiskutsekoolide tunnikavad (kahe- ja kolmeaastase kursusega koolid).

Naiskutsekool valmistab ette õppinud töölisi järgmistel tööaladel: rõivaõmblemise, pesuõmblemise, tikanduse, pitside, silmuskudumise ja heegeldamise, naiste peakatte (moe), kudumise, värvimise, keramika (keramika-osakonnas õpivad ka poeglapsed), üleriie, toidustamise ja kodukorrastuse ühes aiandusega (majapidamise), koka ja kondiitri alal. Kursuse kestus on kolm aastat, peale toidustamise ja kodukorrastamise, tikanduse, pitside, silmuskudumise, heegeldamise ja naiste peakatte tööala, kus kursuse kestus on kaks aastat (viimases on senini olnud üheaastane kursus, mis nüüd muudetakse kaheaastaseks). Peale selle on toidustamise ja kodukorrastuse alal üheaastase kursusega osakondi kaks (Võru ja Pärnu), millele lisaks avati tegevusaasta kestel kolmas Rakvere Linna Naiskutsekooli juures. Tartu Naiseltsi Majapidamiskooli juures töötab üheaastase kursusega kangakudumise osakond. Üheaastase kursusega naiskutsekooli osakond ei anna kursuse lõpetajaile õppinud töölise või õppinud majapidaja kutset; nad on vaid koolideks, kus antakse õpetust oma tarvidusteks, või eelkooliks vastavale tööalale edasi õppima siirdujaile.

1934. a. suvel korraldati õppejõududele kursused Tallinnas (rõivaõmblemise, kangakudumine, värvimine) ja Tartus (kunstained, pedagoogilised ained, rahvakunst, silmuskudumine).

Tööstusõpilaste koolide poolt saadud arvamuste põhjal on viimistlemisel tööstusõpilaste koolide õppekavad, mis saadeti koolidele juhtnõuiks eelmisel aastal.

Tegevusaasta kestel algas Virumaa kaevanduskool Jõhvis tegevust uue lennuga kahe, nimelt kaevandus- ja õlitööstusosakonnas (varem töötas vaid kaevandusosakond).

Tegevusaasta kestel otsustati muuta üheaastase kursusega kalanduskool Pärnus kaheaastase kursusega kooliks, arvates 1. VIII 1935.

Tööstusõpilaste koolide arv ei ole ametlikult muutunud, sisuliselt on aga tulnud juurde tööstusõpilaste-kool Viljandis — esialgu Mõisaküla tööstusõpilaste-kooli paralleelklassina. On kasvanud koolis õpetatavate tööalade arv, kuna tööstusõpilastel, kes õpivad tööoskust tööstusettevõttes, on tööstusõpilaste-koolis õppimine kaudselt sunduslik. Peale selle on töötamas eraalgatusel organiseeritud, HSM poolt toetust saavad tööstusõpilaste kursused Paides, Viljandis, Põltsamaal, Valgas ja olid töötamas tegevusaasta algusosas Tapal (kolmeaastane kursus Tapal lõppes lõppeksamitega juunikuus).

Õppetöökodade arv on kasvanud nelja võrra, nimelt nahatööde alal Tartus, rätsepatööstuse alal Tallinnas, rõivastuse alal Tallinnas, moe- ja tarbekunsti alal Tallinnas.

5. Riigil Kunsttööstuskool.

Riigi Kunsttööstuskool töötas tegevusaastal samade osakondadega, millega 1933/34. aastal, nimelt dekoratiiv-, skulptuuri-, keramika-, tekstiil-, graafika- ja trikitöö ning nahatöö- raamatukõitmise osakond.

Koolikursus jaguneb üldastmeks (2 a.), sellele järgnevatks töökodade astmeks (3 a.) ja lõppaastat sisaldavaks meistriklassiks.

Koolile kinnitati tegevusaastal õppekavad viimistletud kujul ja võeti ette mõned täiendused töökodades õpitavate tööalade arvu suurenemise suhtes (tööstuskool trükitee alal, kiviraiumine skulptuuriosakonnas jm.).

6. Tallinna Tehnikum. Tallinna Tehnikumi korraldustes ei ole muudatusi. On näha ette, et edaspidi tehnikumis kaob üldaste, s.o. I ja II klass, ja tehnikumi hakatakse võtma õpilasteks keskkooli ja tööstuskooli lõpetajaid. Inseneride, arhitektide, keemikute ja tehnikute kutsetegevuse seaduse kaudu (RT 95 — 1934) määrati kutseõiguste omandamise kord ka tehnikumi lõpetajale.

7. Merekoolid. Merekoolid said tegevusaasta teisel poolel uue seaduse, mis avaldati Riigi Teatajas jaanuaris ja mis hakkas kehtima kooliaasta kestel.

Merekoolide seaduse järgi merekool jaguneb navigatsiooni- ja mehaanika-osakonnaks. Kummaski osakonnas on eelklass, mis võib olla ühine mõlemale

osakonnale, väikese erinevusega aineis, ning I, II ja III klass. Klassides valmistatakse ette vastavalt I klassis lähissõidu tüürimehe või III järgu laevamehaaniku, II klassis kaugesõidu tüürimehe (lähissõidu kapteni) või II järgu laevamehaaniku ja III klassis kaugesõidu kapteni või I järgu laevamehaaniku kutsele. Igas merekoolis ei tarvitse olla mõlemaid osakondi. Tegelikult on Kuressaare kapten Teär'i eramerekoolis vaid navigatsiooni-osakonna I ja II klass ja Tallinna merekoolis ühine eelklass ja kummaski osakonnas I, II ja III klass.

Muutused võrreldes aruandeaasta esimesel poolel kehtivusel olnud seadusega on selles, et laevamehaanikute ettevalmistusasutis, mis varem esines merekooli juures iseseisva koolina, esineb nüüd osakonnana. Mehaanika alal varem II klassi lõpetamine võimaldas minna vaid III järgu laevamehaaniku ja III klassi lõpetamine II järgu laevamehaaniku kutseeksami, kuna I järgu laevamehaaniku kutse saadi erilise lisaõppuseta praktilise staaži järgi.

Navigatsiooni-osakonnas ei ole selles mõttes midagi uut. Ühiselt uus on, et eksamid, mis varem korraldati komisjonis, ametlikult väljaspool kooli, korraldatakse nüüd koolis klassikursuse lõpul.

Kutseliste õppeasutiste arv liikide ja jaotuste järgi.

Õppeasutise ülalpidaja	tehnikakool	kunsttööstuskoolid	Tööstuslikud õppeasutised						Majanduslikud õppeasutised					Merekoolid	K o k k u	
			tööstuskoolid	naiskutseskoolid	tööstusõpil. koolid	pikaajal. kursused	õppetöökojad	kalanduskoolid	kaevanduskoolid	kaubanduskoolid	kaubanduskursused	ühistegevuskoolid	kaupmeeste koolid			majand. õpil. koolid
1. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi õppeasutised	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5
2. Linnavalitsuste õppeasutised:	—	—	3	6	5	1	—	—	—	—	3	1	—	1	—	20
a) avalikud	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3
b) era	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3. Maaomavalitsuste õppeasutised	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5
4. Õigustega eraõppeasutised	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Eraõppeasutised õigustega õpilastele	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6. Eraõppeasutised (koolid ja pikaajalised kursused)	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2	2	—	—	—	8
7. Eraõppetöökojad	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Kokku	1	1	9	11	7	2	8	1	1	9	3	2	1	2	2	60

8. Kodumajanduslikud koolid. Kutseoskuse Osakonnal on olnud päevakorras kodumajanduslikkude koolide võtmine Põllutöoministeeriumi alluvusest Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi alluvusse. Tegevusaasta lõpposast otsustas Riigivanem nende koolide üleviimise küsimuse üldnimetatud mõttes, arvates 1. IV 1935.

9. Kutsehariduse edendamine väljaspool kooli vabaharidustööna ja kodutööstus. Kutsehariduse edendamises väljaspool kooli vabaharidustööna langeb peaosaks oskuskursusile, mis korraldati HSM toetusel, kusjuures õppejõu tasu rahalise osa maksis riik, õppejõu sõidu-, korteri- ja toidustamiskulud kursuste tegelik korraldaja. Kursused olid osavõtjale väikese tasu eest, mõned ka täiesti tasuta. Kursused korraldati Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseitsi, Eesti Naisliidu ja Eesti Maanaiste Keskseitsi

Õpilaste arv.

Õppeasutiste liik	Õppeasutiste arv	Õpilaste arv kooli ülevaadete järgi		
		poegl.	tütarl.	kokku
1. Tehnikakoolid	1	289	—	289
2. Kunsttööstuskoolid	1	76	106	182
3. Tööstuslikud õppeasutised:				
a) tööstuskoolid	9	970	—	970
b) naiskutseskoolid	11	—	855	855
c) tööstusõpil. koolid	7	824	634	1 458
d) pikaajalised kursused	2	46	20	66
e) õppetöökojad	8	36	95	131
f) kalanduskoolid	1	21	2	23
g) kaevanduskoolid	1	116	6	122
4. Majanduslikud õppeasutised:				
a) kaubanduskoolid	9	308	504	812
b) kaubanduslikud kurs.	3	44	50	94
c) kaupmeeste koolid	1	—	30	30
d) ühistegevuskoolid	2	197	57	254
e) majandusõpil. koolid	2	53	60	113
5. Merekoolid	2	148	—	148
Kokku	60	3 128	2 419	5 547

kaudu, kusjuures toetused määrati ja aruanded esitati Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseksi kaudu. Peale selle on mitmed perioodiliselt igal aastal korraldatavad lühiaegsed kursused, kes said toetuse vahetult Haridus- ja Sotsiaalministeeriumilt.

Kursused korraldati järgmistel aladel ja arvu:

rahvarõivad ühes muude naiste käsitöödega	10
kangakudumine ühes muude naiste käsitöödega	19
rõivaõmblemine ühes muude naiste käsitöödega	11
varrastelkudumine ühes heegeldamise ja tikandite valmistamisega	5
kodukorrastamine ja toidustamine	5
meeste käsitööd — puu-, korvi- ja vitsa-, metallim. tööd	6
Peale selle segakursused naiste käsitööde ja kangakudumise aladel	5

Osavõtjate koguarv oli ümmarguselt 1 200.

Toetust HSM poolt kursuste tarvis naiste tööde aladel määrati kogusummas 2 575 kr, meeste tööalade kursused korraldati kodutööstuse edendamiseks määratud summade arvel.

Kursuste kohta, mis organisatsioonid korraldasid ilma HSM toetuseta, andmeid siin ei ole toodud.

Peale kursuste teostub kodutööstuse arendamine kõnede, nõuannete (kohal ja Tallinnas), seletuskoosolekute, kirjanduse levitamise, näituste, mustrite kogude korraldamise ja vaatamise kaudu. Nende ülesannete teostamine suures osas on kuulunud Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseksile, kes on saanud toetust ka HSM-ilt. HSM Kutseoskuse Osakonna nõuandel on Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseksil asunud kodutööstusliku muuseumi asutamisele, milleks tegevusaasta kestel olid käimas eeltööd. 1934. a. suvel peeti Soomes Hämeenlinnas Põhjamaade kodutööstuse kongress ja näitus, kus Eesti esines Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseksi kaudu esimest korda Põhjamaade Kodutööstuse Liidu liikmena (võeti liikmeks Kopenhaageni kongressil 1931. a. suvel). Eesti Vabariigi Valitsuse nimel tegid Eesti esindajad kongressil ettepaneku — korraldada järgmine kongress ja näitus Tallinnas. Kongress võttis vastu selle kutse ja otsustas korraldada järgmise Põhjamaade kodutööstuse kongressi ja näituse Tallinnas 1940. a. Vahepeal, 1937. a., korraldatakse delegaatide nõupidamine Islandis.

10. Tehnika-eriteadlaste registreerimise komisjon.

Tehnika-eriteadlaste registreerimise komisjon pidas 1934. a. kestel 5 koosolekut, kus registreeriti 34 dipl. inseneri ja dipl. arhitekti, 41 tegelikku inseneri ja tegelikku arhitekti ja 54 tehnikut, teostatud

praktika arvestati 71 inseneril ja arhitektil. Komisjon lõpetas oma tegevuse 31. XII 1934 Inseneride, arhitektide, keemikute ja tehnikute kutsetegevuse seaduse (RT 95 — 1934) kehtimahakkamise puhul.

Üldse on nimetatud komisjonis selle tegevuse kestel 7. VI 1923 kuni tegevuse lõpetamiseni registreeritud 456 dipl. inseneri ja dipl. arhitekti, 177 tegelikku inseneri ja tegelikku arhitekti ja 320 tehnikut. Teostatud praktika on arvestatud 243 inseneril ja arhitektil.

11. Tööstusliku kutseoskuse nõukogu ja tööstusametite tegevus.

Tööstusliku kutseoskuse nõukogu poolt arvati Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla rida uusi tööalaseid, samuti koostati vastavalt eksamikavu. Revideeriti tööstusametite ja teostati käitistes õppekontrolli nii Tallinnas kui ka teistes linnades. Koostati uus Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse eelnõu. Peeti meistrite ja tööliste esindajatega ühiseid nõupidamisi tööalade Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla arvamise asjus. Tööstusliku kutseoskuse nõukogu pidas aasta jooksul 26 koosolekut.

Tööstusametite arvult kaheksa.

Tööstusametite tegevus oli tegevusaastal eriti elav.

Aasta jooksul registreeriti 513 meistrit ja 5 953 õppinud töölist. Eksami õiendasid 142 meistrit ja 2 167 õppinud töölist. Õppelepinguid on koostatud sama aja jooksul 376.

Üldse tööstusametite tegevusajal, s. o. 1. III 1932 kuni 31. III 1935, on registreeritud 2 183 meistrit ja 13 137 õppinud töölist.

Eksamimaksuna saadi aasta jooksul 22 830 kr, kulutati 19 115,46 kr, seega sai riik tulu 3 715 kr.

12. Kutsevaliku nõuande korraldamine.

Möödunud tegevusaastal töötas üldse kaks kutsevaliku nõuande bürood: üks Tallinnas, teine Tartus; esimene on linna, teine linna- ja maavalitsuse ülal pidada. Mõlemate nõuannet kasustati noorte poolt elavalt.

Kutsevaliku nõuande büroode tegevuse korraldus ei olnud täiel määral ühtlustatud. HSM Kutseoskuse Osakonnal on päevakorras juhendite koostamine tegevuse korraldamise ühtlustamiseks. Ka on sel alal peetud kontakti Pariisis asuva Rahvusvahelise Tehnilise ja Tööstusliku Kutsehariduse Bürooga, kes kogub andmeid ja koostab ülevaateid kutsevaliku nõuande kohta kogu maailmast.

V. TERVISHOIU- JA HOOLEKANDEVALITSUS.

A. Tervishoid, apteegi- ja rohuasjandus.

1. Tervishoid.

Tervishoiu alal töötati välja ja pandi kehtima tegevusaastal järgmised seadused ja määrused:

- 1) Elatisvahendite seadus (RT 81 — 1934),
- 2) Arstide Koja seadus (RT 103 — 1934),
- 3) Arstide ja masseerijate kutsetegevuse määru-
se ärakaotamise määrus (RT 38 — 1934),
- 4) Arstimisvahendite ja arstimise kuulutuste mää-
rus (RT 37 — 1934),
- 5) Hambatehnikute ettevalmistamise ja katsete
korraldamise määrus (RT 4 — 1934),
- 6) Arstide Koja valimise juhatuskiri (RT 30 —
1935),
- 7) Arstlikkude ekspertiiside tasunormide määrus
(RT 30 — 1935).

Tähtsamad neist on Elatisvahendite seadus ja Arstide Koja seadus. Elatisvahendite seadus reguleerib toiduainete, maitseainete ja tarbeasjade valmistamist ja nende liikvelelaskmist ning järelevalvet nende valmistamise ja valmistusasutiste üle kui ka järelevalvet nende isikute üle, kes on tegevuses nende ainete ja asjade valmistamisel ja liikvelelaskmisel.

Arstide Koja seadusega on ühendatud avalik-õiguslikul alusel kõik kutse alal tegutsevad arstid vabapraktika alal tegutsemise ulatuses nende kutsealase elu korraldamiseks, kutsealaste tarviduste esitamise otstarbeks ning valitsus- ja omavalitsusasutiste igakülgeks toetamiseks nendele pandud ülesannete täitmisel.

Peale selle on Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus võtnud osa Piimaseaduse elluviimisest ja teiste vastavate sellekohaste määruste väljatöötamisest ühes Põllutööministeeriumi Põllumajanduse Osakonnaga.

Ka on valitsus oma tähtsama ülesandena endiste aastate eeskujul teostanud igakülgselt hoolekannet rahva tervishoiu eest ning järelevalvet tervishoiu korraldamise kohta riigis.

Kõrgema nõuandva asutisena on Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele töötanud kaasa Riigi Tervishoiu Nõukogu, kus tulid ka sel tegevusaastal läbivaatamisele tähtsamate seaduste ja määruste eelnõud.

Tervishoiu ülesandeid kohtadel teostasid maa-, linna ja linnaõigustega aleviarstid, kusjuures nendele olid abiks suuremais linnades tervishoiu-, kooli- ja vaestearstid ning muu tervishoiu abipersonaal, ja maakondades jaoskonna tervishoiuarstid ja ämmaemandad.

Tegevusaastal oli ametis 11 maa-arsti, 17 linna-
arsti ja 8 linnaõigustega aleviarsti.

Suuremais linnades, nagu Tallinn ja Tartu, olid linnaarstil abiks veel tervishoiu-, vaeste- ja kooli-
arstid.

Jaoskonna-tervishoiuarste oli tegevusaastal ametis 123 arsti.

Et rahvale maal arstiabi teha veel kättesaadavamaks, on kavatsusel tihendada jaoskonna-tervishoiu-
arstide võrku ja vähendada nende tegevuspiirkondi, luues juurde uusi jsk.- arstide kohti 20 jsk.- võrra, samuti suurendada öde-ämmaemandate võrku, nii et iga jsk.-
arsti juures oleks ametis üks öde-ämmaemand.

Masseerijate ettevalmistamiseks asutati Tartu Ülikooli juurde perioodilised masseerimise kursused üheaastase kestusega.

Tervishoiupersonaali oli sel tegevusaastal järgmisel arvul:

Arste	934
Hambaarste	207
Ödesid	506
Ämmaemandaid	376
Masseerijaid	199
Koolivõõreid	91
Hambatehnikuid	73

Raviasutisi oli:

riigi haigemaju — 19	2047	voodiga
omavalitsuste haigemaju — 20	1596	„
erahaigemaju — 24	812	„

Kokku 63 haigemaja 4455 voodiga.

Muid tervishoiuasutisi oli:

riigi ambulatooriume	14
omavalitsuse ambulatooriume	16
eraambulatooriume	32
omavalitsuste mudaravilaid	2
eramudaravilaid	8

Statistilisel andmel võib konstateerida surevuse vähenemist viimaste aastate jooksul. Rahva surevust meie praegusel territooriumil arvestati maailmasõja-
eelsel aastal 18,4 surmajuhuga 1 000 elaniku kohta aastas. 1934. a. andmetel on see arv langenud meil 14,1 peale.

Nakkushaigused.

Nakkushaiguste vastu võitlemist on selgi tegevusaastal arendatud endiste aastate eeskujul vastavate seaduste ja määruste alusel selleks kasustada olevate krediitide ulatuses.

Nakkushaiguste liikumise andmel on haigete arv mõnes haiguses suurenenud, teises vähenenud, mis on tingitud mitmesugustest looduslikest tingimustest ja asjaoludest. Võitluseks nende haiguste vastu on aga tarvitatud tegevusaastal kõiki võimalikke abinõusid. Nii näiteks suleti ajutiselt koolid, lasteaiad ja teised lastekogumiskohad, kui neis leetrid, sarlakid, difteeriit jne. võtsid taudi iseloomu. Tüüfuse levimise korral katsuti kiire korras avastada tüüfuse algallikad — pesad — ja asuti energiliselt kõikide abinõudega nende likvideerimisele. Tüüfuse eest hoidmiseks on hakatud tarvitama tüüfuse vaktsiini nii

suu kaudu sisseandmisel kui ka süstimise teel. Ka on hakatud lapsi immuniseerima sarlaki ja difteeria vastu, mis on andnud rahuldavaid tulemusi. Samuti on ka kodanikud ise tervishoiuküsimuste selgitamise tagajärjel rohkem jõudnud arusaamisele, kuidas kaitsta ja hoida endid nakkushaiguste eest.

Karantiinid. Tervishoiulise kaitseasutisena Vene-Eesti piiril töötas Narva observatsioonipunkt, kelle poolt vaadati läbi 1 708 isikut, nendest desinfitseeriti 17 isikut ja pandi rōugeid 2.

Pasteuri Instituut. Tegevusaasta jooksul raviti Pasteuri Instituudis 479 marutōbist ja marutōvekahtlast isikut.

Pasteuri Instituudi kohta pandi tegevusaastal kehtima ravimaksu suhtes uus korraldus, mille kohaselt Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus tasub ainult niisuguste isikute marutōve ravimisest tekkinud kulud, kes selleks saadetud Tartu Pasteuri Instituuti maa-, linna-, alevi- või vallavalitsuste poolt vastava kirjaga nimetatud asutise nimele. See uus korraldus oli tarvilik selleks, et luua ravimise alal kindel kord.

Leeprahaigus. Leeprahaiguse vastu võitlemisel töötas tegevusaasta jooksul neli leprosooriumi:

Tarvastu	80	voodiga
Kunda	70	”
Audaku	50	”
Muuli	15	”

Leeprahaiged oli tegevusaasta algul — 1934 — 189; aasta lõpul 1935 — 184.

Tuberkuloos. Tuberkuloosi vastu võitlemiseks töötas tegevusaasta jooksul 13 tuberkuloosi-nõuandekohta, 5 sanatooriumi ning 2 eraldusmaja. Riigile kuuluvad Taagepera ja Taheva sanatoorium. Taagepera sanatooriumis on 95 voodit täiskasvanuile ja Taheva sanatooriumis suvekuudel 100 voodit ja talvekuudel 50 voodit lastele. Taheva lastesanatooriumi võetakse lapsi vastu 3. eluaastast kuni 18. eluaastani, ja väikeste laste tarvis on eraldi väikelaste osakond.

Erasanatooriumidest on Tallinna Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi sanatoorium Nõmmel — 80 voodiga; Eestimaa Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi sanatoorium Nõmmel — 22 voodiga; Eesti Punase Risti sanatoorium Selis — 50 voodiga. Raskete tiisikushaigete eraldusmajadeks on Tallinna Linnavalitsusel 100 voodiga haigemaja ja Tartu Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi haigemaja 33 voodiga.

Tuberkuloosi vastu võitlemise alal on eriti katsetud avastada tiisikushaiged võimalikult vara, kasustades kõiki diagnoosimisabinõusid, samuti on isoleeritud krediitide ja võimaluste piirides kõige hädaohtlikumad batsillide-eraldajad sanatooriumidesse, ravilaisse, eraldusmajadesse või on üüritud neile selleks eraldi korterid ja korraldatud ravi vasta-

valt nende haiguse seisundile. Perekondades, kus avastatud tiisikushaige, on uuritud tiisikuse suhtes kõiki perekonnaliikmeid, eriti on pōõratud tähelepanu vanadele kõhivatele inimestele. Kooliarstid on katsunud avastada kooliõpilaste juures koolides algavat näärmetevõi kopsutuberkuloosi ja läkitanud lapsi tervise kosumiseks kas suvel koloniasse või aktiivsema protsessi korral sanatooriumi.

Sanitaar-topograafiline uurimistōõ. Sanitaar-topograafiliste uurimuste tōõ on viidud lõpule Tartu Ülikooli Tervishoiu-instituudi (prof. Rammuli) juhtimisel ja lõppteosena on ilmumas trükist „Peterserimaa”.

Tervishoiuliste teadmuste populariseerimist riigis on korraldanud Tervishoiu Muuseum, kelle poolt on peetud 25 raadioloengut, 6 rahvalikku loengut Tartus ja 11 loengut väljaspool Tartut ja esimese abi ning samariitlase kursusi 6. Anti välja samariitlase käsiraamat, tee tervisele, esimese abi seinaplakat. Muuseumi on külastanud 9940 isikut, 201 ekskursiooni ja 67 välismaalast.

Emade ja laste tervishoiulise hoolekande alal on Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus eelmiste aastate eeskujul toetanud 50% ulatuses emade ja laste nõuandekohtade ülalpidamist ja kõigiti aidanud kaasa nende tegevuse väljaarendamisele.

Tegevusaastal töötas riigis 23 emade ja laste nõuandekohta. Nendest nõuandekohtadest oli 5 eraorganisatsioonide ja 18 omavalitsuste korraldusel.

Vaimuhaiged ja langetōbised. Ravivajavate vaimuhaigete ja langetōbiste ravimise otstarbel töötasid tegevusaasta jooksul

Seevaldi vaimuhaigemaja	700	voodiga
Jāmejala	300	”
Pilguse	60	”
Tartu Ülikooli Vaimu- ja Nārvihaiguste-		
kliinik	75	”

Tegevusaasta jooksul oli nendes haigemajades ravimisel keskmiselt 1125 haiget.

Omavalitsuste varjupaikades oli vaimuhaiged ja langetōbiseid, kes vajavad interneerimist, aasta jooksul keskmiselt 677. Rahulikke vaimuhaiged ja langetōbiseid oli perekondlikul hooldamisel 960. Sellega oli riiklikul hooldamisel tegevusaastal keskmiselt 2762 vaimuhaiget ja langetōbist.

2. Apteegi- ja rohu-asjandus. Vabamüügi-apteekide tegevuse korraldamiseks avaldati 1934. a.

Vabamüügi apteekide korra ja tegevuse seadus ja Vabamüügi apteekides tervishoiupersonaali tegevuse korraldamise määrus, mis annavad vabamüügi-apteekidele juhtnōõre sisseseadete, varustuse ja tegevuse kohta ning korraldavad rohuteadlaste ja nende abijōudude suhtelist arvu apteekides, kusjuures Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele on jāetud võimalus seda ala määrustega korraldada veelgi täpsamalt.

Tegevusaastal lubati apteekidele peale Vene kodanliku farmakopöa vajaduse korral ajutiselt käsitada ka Vene sõjaväe farmakopöat (1913. a.) ja Saksa farmakopöat (1926. a.) ning asuti meie olude kohase Eesti farmakopöa koostamisele, luues selle teostamiseks 7 komisjoni, milledest 6 erikomisjoni, koostatud peamiselt ülikooli õppejõududest, asusid artiklite koostamisele, ja 1934. a. lõpuks oli umbes 900 kavatsatud artiklist üle 250 juba valmis.

Tegevusaasta algul selgus, et umbes $\frac{1}{3}$ müügilolevaist farmats.-kosmeetilistest jt. preparaatidest oli müügil ilma seadusliku loata. Seaduspärase korra jaluleseadmiseks astuti vajalikud sammud ja aasta lõpuks oli olukord muutunud rahuldavaks: enamiku senini loata turulelastud preparaatide valmistamiseks olid võetud loata. Kui 1933. a. valmistus- ja müügiloo saamiseks esitati 60 kodumaist preparaati, oli nende arv 1934. a. 204, milledest lubati 184, otsustati eitavalt 13 ja aasta lõpul oli otsustamata 7. Välismaisi preparaatide esitati aasta jooksul 33, neist lubati 23, otsustati eitavalt 6 ja aasta lõpul oli otsustamata 4.

Ühenduses sellega võeti korraldamisele ka ravimite ja kosmeetiliste, dieetiliste ja teiste preparaatide müügikord. 1934. a. esimesel poolel kehtimahanakan Vabamüügi-apteekide korra ja tegevuse seadus määrab, et ravimite valmistamine ja müük tarvitajale võib toimuda ainult vabamüügi-apteekidest. Senini oli osa suurärirahade vahendusel müügilolevaid ravimeid valmistatud kujul läinud müügile ka kosmeetika-, rohu- ja värvikaupluste kaudu. RT 83 — 1934 avaldati Kodumaal valmistatud farmatseutiliste, kosmeetiliste ja dieetiliste preparaatide müügi määrus, milles toodud preparaatide nimestikus määrati täpsalt, kust preparaati lubatud müügile, kas ainult vabamüügi-apteegist või ka väljaspool seda. Ühtlasi korraldati sama määruusega ka kosmeetiliste vahendite müüki, jagades need tervishoiulise tähtsuse poolest kahte liiki ja koondades esimese liigi neist erikauplustesse (kosmeetika-, rohu- ja värvikauplused, samuti apteegid), teise liiki kuuluvate vahendite müügi aga jättes vabaks. RT 84 — 1934 avaldati Ravimite väljaspool vabamüügi-apteekide müügi määrus, mis tõmbab kindla piiri apteekide ja teiste müügikohtade vahele. Selle määruusega on osa ravimeid, mida peale ravimise kasutatakse ka tehniliseks otstarbeks või majapidamises, lubatud müügile ka väljaspool vabamüügi-apteekide, kas erikauplustes või täiesti vabalt.

1933. a. lõpul korraldas Tervishoiu- ja Hoolekandevahtlus ankeedi suuremate apteekide ja rohudade vahel — andmete saamiseks tähtsamate kodumaal kasvavate ravitaimede ja nende välismaalt sisseveo kohta. Selle ankeedi andmeist selgus, et rohkesti ravimdrooge, mida võiks koguda või kasvatada kodumaal, tuuakse sisse välismaalt. 1934. a. jooksul tutvustati ettekannete, ajalehtedes ja eriajakirjades avaldatud kirjutiste ja suusõnalise informatsiooni abil asjahuvilisi kodumaiste ravitaimede kogumise, kasvatamise ja turustamise küsimustega, mille tulemusena 1934. a. sügisel mitmed apteegid ja rohulaod

täiendasid oma tagavara kodumaal kogutud ravimdroogidega.

1934. a. algul oli Tervishoiu- ja Hoolekandevahtluse farmatseutilise ülevälve alla kuuluvaid asutisi üldse 688, neist apteekide 209, rohu-, kosmeetika- ja värvikauplusi ning rohudadusi 225, laboratooriume ja tööstusi 54, mineraalvete ja limonaaditehaseid 170, mürgiste taimekaitsevahendite müügikohti väljaspool apteekide 30. 1934. a. lõpuks võeti kontrollimisele tegelikult tegutsevate kosmeetika-, rohu- ja värvikaupluste ning mineraalvete- ja limonaaditehaste võrk, kusjuures selgus, et osa neist oli vahepeal lõpetanud tegevuse, nii et aasta lõpul, arvates juurde ka aasta jooksul uute lubade põhjal tegevuse alustanud ettevõtteid, tegutses ümmarguselt 600 kontrolli alla kuuluvat asutist. Neist revideeriti aasta jooksul apteekide — 96, rohudadusi 6, laboratooriume 3, rohu-, kosmeetika- ja värvikauplusi 31 ja mineraalvete- ja limonaaditehaseid 18, kokku 154 asutist. Revideerimisel võeti kaasa 131 proovi, mis analüüsiti Tervishoiu- ja Hoolekandevahtluse laboratooriumis.

B. Hoolekanne.

3. Hoolekanne areng. 1934/35. tegevusaastal töötati välja ja esitati Riigivanemale kehtimapanemiseks dekreediga korras **Hoolekanne seaduse muutmise ja täiendamise seadus**, kuna 1925. a. seaduses ilmnes tema kohaldamisel tegelikule elule mitmeid puudusi. Teiseks töötati välja **Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise alused**, missugune muudatus taotles 1) kohtu poolt väljamõistetud elatusrahade kättesaamist piiratud ulatuses juhul, kui võlgnik oli peale väljamõistetud elatusrahade veel teisi võlgasid ja tema võlgade katteks kinnipeetud summad läksid koostamisele ja võlausaldajad kuulsid proportsionaalsele rahuldamisele, 2) võlgnikule laste kasvatamiseks makstavate abirahade vabastamist arestist. Kolmandaks koostati **Laste abiraha seaduse muutmise alused**, mis oleks võimaldanud saada kätte ühel lahuselaval abikaasal otsekohe teisele riigiteenistuses olevale abikaasale makstavat lasteabiraha, kui lapsed elavad esimese juures. Kahe viimase seaduse muutmise alused kiideti heaks Vabariigi Valitsuse poolt ja saadeti seaduseelnõude koostamiseks vastavale ministriumidele.

Hoolekanne tegelik korraldamine toimus tegevusaastal eelmise aasta piires, niihästi hoolekanne asutiste kui ka abistamise ulatuse ja normide suhtes. Hoolekanne teostamiseks kulutas riik tegevusaastal ümmarguselt 1 208 000 kr.

4. Kinnine hoolekanne.

Riiklikkude kinniste hoolekanne-deasutistena töötasid **lastehoolekanne alal**: 1) 4 rinnalaste- ja emadekodu — Nõmmel, Tartus, Kuressaares ja Narvas, kus viibis aasta jooksul keskmiselt 455 hoolealust, neist alla 3 aastasi lapsi 378 ja emasid 77; nende asutiste ülalpidamine maksus riigile ümmarguselt 140 500 kr; ühe hoolealuse ülalpidamine maksus keskmiselt 309 kr aastas.

2) Vaivara lastekodu üle 3 a. vanuste mahajäetud, leitud ja teiste riigi hoolekandele kuuluvate laste tarvis, kus viibis keskmiselt aasta jooksul 130 kasvandikku; selle asutise ülalpidamine nõudis riigilt ümmarguselt 47 000 *kr*; üks hoolealune maksus aastas 364 *kr*. 3) Eelmise lastekodu osakond Tallinnas invaliidide ühiselumaja juures, kus viibisid need lastekodu vanemad kasvandikud, kes käisid kutsekoolides või olid pandud meistrite juurde käsitööd õppima; selles asutises viibis aasta jooksul keskmiselt 26 kasvandikku; asutise ülalpidamine (ühes invaliidide ühiselumajaga) maksus ümmarguselt 8 900 *kr*; ühe kasvandiku ülalpidamine maksus aastas 345 *kr*. 4) Ajutiste kinniste asutistena töötas kaks riiklikku laste-suvekoloniid Narva-Jõesuus ja Loksal; koloniis viibis kahe kuu jooksul 180 last. Koloniide ülalpidamine maksus 10 500 *kr*, seega ühe hoolealuse ülalpidamine 58 *kr*.

Pimedate hoolekande alal töötasid Tartus riigi-asutistena pimedate asutised — koolkodu, töökool ja töökodu. Asutises viibis aasta jooksul keskmiselt 68 hoolealust. Asutise ülalpidamine maksus riigile 27 600 *kr*, ühe hoolealuse ülalpidamine keskmiselt 430 *kr*.

Puudustkannatavaile isikuile ajutise teenistuse andmiseks ja tööst võõrdunud isikute tööle harjutamiseks töötas riiklik **Kopli Töömaja**, kus viibis aastas keskmiselt 49 meessoost isikut. Selle ülalpidamine maksus riigile 21 300 *kr*, nii et ühe hoolealuse ülalpidamiseks riik maksis juurde 294 *kr*.

Omaavalitsuse kinnisist hoolekandeaasutistest töötas tegevusaastal a) laste hoolekande alal 11 linnavalitsuse ja 8 maavalitsuse lastekodu, kus viibis aasta jooksul ümmarguselt 1200 last. Lapse ülalpidamine läks keskmiselt maksuma 325 *kr* aastas, b) vanade ja vigaste hoolekande alal 23 linnavalitsuse ja 12 maavalitsuse kodu, kus hooldamist leidis ümmarguselt 2500 hoolealust. Ühe hoolealuse ülalpidamine neis kodus maksus keskmiselt 175 *kr*.

Omaavalitsuste (Tallinna ja Tartu) laste-suvekoloniides viibis suve jooksul 470 last.

5. Erahoolekandeaasutised. Tegevusaastal oli eraorganisatsioonidel 8 lastekodu, kus hooldamist leidis umbes 330 last. Suvepuhkust võimaldasid eraorganisatsioonid laste-suvekoloniide kaudu 1—2 kuu jooksul ümmarguselt 1000 lapsele. Peale laste-hoolekandeaasutiste oli eraorganisatsioonidel mõni vanadekodu ja 1 invaliidide-kodu.

6. Laste lahtine hoolekanne. Riigi poolt teostati lastele lahtist hoolekannet 1) riiklikkude rinnalaste- ja emadekodude kaudu, andes laste kasvatamiseks toetusi nende emadele, kellel tahtmist oli oma rinnalaste- ja emadekodus viibivaid lapsi võtta oma juurde ja neid ise kasvatada; 2) Vaivara riikliku lastekodu kaudu, tasudes laste kasvatamise raha võõrastes perekondades, ja 3) eraorganisatsioonide (lastekaitse ühingud, Eesti Punane Rist ja naisseltsid) kaudu, andes toetusi lastevanemaile laste kasvata-

miseks ja makstes laste ülalpidamise raha võõraste perekondadesse paigutatud laste eest. Sel teel hooldas riik aastas keskmiselt 900 last, kulutades lapse peale keskmiselt 6—7 krooni, kusjuures kõige väiksem norm oli 2 *kr* ja kõige suurem (ülalpidamisraha võõras perekonnas) 30 *kr* kuus.

Omaavalitsuste poolt teostati lastele lahtist hoolekannet 1) laste, kellel ei olnud vanemaid või need ei olnud võimelised lapsi kasvatama, paigutamise teel võõraste perekondadesse, makstes nende kasvatamiseks keskmiselt 7,5—10 *kr* kuus; säärasel teel hooldati ümmarguselt 700 last; 2) makstes toetusi lastevanemaile laste kasvatamiseks, missugused toetusnormid olid keskmiselt 2—5 *kr* kuus.

Omaavalitsuste poolt teostatud laste lahtise hoolekande kuludest maksis riik tagasi 50%, missugused tekitasid riigile tegevusaastal kulusid 180 000 *kr*.

7. Täiskasvanud isikute lahtine hoolekanne.

Riigi poolt teostati lahtist hoolekannet: 1) andes toetusi looduslikkude õnnetuste ja õn-

netusjuhtumite (peamiselt tulikahju) läbi ka oma kõige tarvilikumana vara kaotanud isikuile ja tasudes õnnetusjuhtumite puhul vigastatud isikute ravikulud; need toetusnormid olid tegevusaastal 50—100 *kr*, selleks kulutati 3 400 *kr*; 2) andes erakorralisi perioodilisi toetusi sääraseile isikuile, kes moraalselt oleksid olnud õigustatud saama pensioni, kuid Pensioniseaduse järgi neile pensioni ei saanud määrata; neid toetusaajaid oli tegevusaastal 90; toetusnormid olid 10—30 *kr* kuus; selleks kulutati 15 600 *kr*; 3) andes ühekordseid vähemaid toetusi, milleks kulutati umbes 3 000 *kr*.

Eri liik hoolealuseid, kes kuuluvad riigi hooldamisele, on endiste mõisade teenijad, kelledele oli määratud endiste suurmaomanikkude poolt pensione või toetusi mõisatöödel saadud vigastuste või kauase teenistuse eest. Neid mõisa pensionäre oli tegevusaasta lõpul 314 ja nad said kuus toetust 10 *kr*. Nende hooldamine maksus aastas 38 600 *kr*. Need kulud kannab vastava määruuse järgi asunduskapital.

Eriülesanne, mis tuli lahendada hoolekande korras, oli tegevusaastal Riigivanema summadest toetuspallujate palvete läbivaatamine ja ühekordsete toetuste määramine. Sääraseid palveid vaadati läbi 2414, milledest rahuldati 528, määrates ühekordseid toetusi 5—15 *kr*. Selleks kulutati 3 400 *kr*, mis summa anti Riigivanema poolt.

Sõjainvaliidide hoolekandest kuulub riigile neile järelelvi korraldamine paigutamise teel riigi kulul raviasutistesse või neile kõlbmatuks muutunud kunstlikkude kehaliigete (proteeside) asemele uute võimaldamise teel. Sõjainvaliidide järelelviiks kulutati tegevusaastal 18 800 *kr*.

Omaavalitsuste poolt teostati lahtist hoolekannet täiskasvanuile: a) võimaldades puudustkannatavaile naiskodanikele sünnitusabi saamist, puudustkannatavate haigete ja vigaste ravimist ambulatoorsel teel kui ka haiglais, b) võimaldades ajutiselt töövõi-

metute kui ka vangistatud isikute perekondadele elatust, c) andes toetusi või paigutades võõraste perekondadesse või poolkinnistesse hoolekandeaustistesse — vaestemajadesse või ühiskortereisse — puudustkannatavaid rauku või vigaseid kodanikke.

8. Kodakondsuseta isikute ja välismaalaste ning välismaal asuvate Eesti kodanikkude hoolekanne.

Kodakondsuseta isikuile ja välismaalastele teostati hoolekannet ühesugustel alustel oma kodanikega; nende hoolekandekulud tasus riik omavalitsustele tagasi. Kodakondsuseta isikute hoolekandele kulutati tegevusaastal 50 300 kr ja välismaalaste hoolekandele 4 500 kr.

Samuti kuuluvad riigi hooldamisele ka Eesti kodanikud välismaal, kellele korraldati hoolekannet vastavate välismaa hoolekandeaustistide kaudu, sellekohase riikidevahelise lepingu põhjal (Läti) või meie välisesinduste kaudu. Välismaal asuvate Eesti kodanikkude hoolekandele kulutati 28 900 kr.

9. Riiklikud toetussummad.

Tegevusaasta jooksul anti toetusi 1) omavalitsustele hoolekandeaustistide sisseseadmiseks 5 000 kr ja laste-suvekoloniide korraldamiseks 9 000 kr; 2) eraorganisatsioonidele hoolekandeaustistide teostamiseks 145 500 kr, mis-sugune summa kulutati organisatsioonide poolt lastekodude, suvekoloniide, vanadekodude jm. ülalpidamiseks ning lahtise hoolekandeaustistide ning laenu andmiseks.

10. Erakorraline abistamine talvekuudel.

Tööpuuduse ja majandusliku kriisi tõttu puudustkannatavate isikute lastele korraldati 1934/35. a. abistamisperioodil sooja toidu saamist sellekohastest omavalitsustest või eraorganisatsioonide kaasabil ellukutsutud toilituspunktidest ja rõivaste ning jalanõude saamist. Toitlustamine algas 1934. a. detsembri esimestel päevadel ja pidi kestma 1934/35. kooliaasta lõpuni. Kava järgi kuulus abistamisele 6000 last kõigis linnades ja 8 suuremas alevis, milleks anti riigi poolt krediiti 111 000 kr.

C. Pensionid.

11. Seadusandlus.

1934/35. tegevusaastal on seadusandlust pensionide alal täiendatud:

1) Eraõppeasutiste õppejõudude ja nende perekondade pensioni dekreediga (RT 29 — 1934). Dekreet käib nende õigustega erakoolide õppejõudude kohta, kelle suhtes ei olnud senini kehtiv Riigi ja omavalitsustest teenijate pensioni seadus. Üldjoontes määratakse eraõppeasutiste õppejõud pensioni suhtes alluvaks Riigi ja omavalitsustest teenijate pensioni seadusele.

2) Riigiasutistes ja -ettevõtetes töötavate tööliste pensioniseaduse täiendamise dekreediga, mille alusel tööõnnetuste puhul makstakse pensioni ka juhuslikkude tööde töölistele, kellele senini määrati kahjutasu Tööstusliku töö seadustiku üksikute peatükkide

põhjal, mis aga oma ulatusega ei haaranud kõiki riigiasutis ja -ettevõtteis tehtavaid töid.

Muud kõnesoleva tegevusaasta vältel antud normid käsitlevad vaid pensionide ala korraldamise tehnilist külge.

12. Pensionäride arv ja kulud.

Nagu kõigil eelnevatel aastail, toimus ka läinud tegevusaastal pensionäride arvu juurdekasv, peale Veneaegsete pensionäride toetamise seaduse põhjal toetustsaajate arvu, milline aasta-aastalt väheneb, ja Vanade õpetajate toetamise seaduse põhjal toetustsaajate arvu, mis püsib enam-vähem stabiilsena.

Kasvanud on pensionäride arv:

1) Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse põhjal, kuna RT 27 — 1934 avaldatud Autasumaa tarvitamise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel võivad senised tasuta maasaajad, kellele pensioni enam ei makstud, saada edaspidi pensioni, kui nad tasuta maa kasustamisest loobuvad ja tasuvad maa eest rendi või ostuhinna, mis on väiksem kui saadav pension.

2) Riigi- ja omavalitsustest teenijate pensioni seaduse põhjal vanemate teenijate teenistusest lahkumise tõttu, kuna ei ole veel jõutud piirini, kus pensionäride arvu juurdekasv ja väljalangemine oleks tasakaalus. Riigiasutistes on ka tendents vanemate tööjõudude pensionile saatmiseks, et võimaldada tööd nooremale, senini töötuile.

3) Riigiasutistes ja -ettevõtetes töötavate tööliste pensioniseaduse põhjal samadel põhjustel, ent ka seaduse muutmise tagajärjel.

4) Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal loomuliku pensionäride arvu kasvamise, kaitsevägejuhtide kaadri noorendamise ja üleajateenijatele kaitseväelastele pensioniõiguste andmise tõttu.

Alates 1. IV 1934 kuni 31. III 1935 muutus pensionäride arv järgmiselt:

Pensionäride ja pensionäriperekondade arv.

Pensionäride liigid	Pensionäride arv 1. IV 1934	Aasta jooksul		Pensionäride arv 31. III 1935
		juurde tulnud	välja langedud	
Veneaegsed pensionärid	3 738	96	150	3 684
Rahvaväelased	1 886	115	65	1 936
Riigi- ja omavalitsusteenijad	4 460	845	205	5 100
Riigitöölised	820	112	22	910
Kaitseväelased	256	104	2	358
Vanad õpetajad	117	—	—	117
Kokku	11 277	1 272	444	12 105

Märkus: Pensionäride arvus on kogu perekond arvatud üheks ühikuks.

Kulud pensionäride liikide järgi (1 000 kr).

Pensionäride liigid	1933/34. a. kulu	1934/35. a. kulu	+ —
	Veneaegsed pensionärid	467	452
Rahvaväelased	664	700	+36
Riigitöölised	1 273	1 452	+179
Omavalitsusteenijad ja õpetajad	658	728	+70
Riigitöölised	287	299	+12
Kaitseväelased	261	308	+47
Vanad õpetajad	44	42	—2
Kokku	3 654	3 981	+327

Toodud tabeli kohta peab lisandama selgituseks, et see annab küll pensionide kulu üldsumma, ei näita aga allikaid, millest summad saadud.

Riigiteenijate pensionikulu katteks on riigiteenijad maksnud 1933/34. a. 282 041 *kr* ja 1934/35. a. 286 705 *kr*.

Omavalitsuste teenijate pensionikulu katteks on omavalitsusasutised (4%) ja teenijad (2%) maksnud kokku 1933/34. a. 353 631 *kr* ja 1934/35. a. 529 723 *kr*.

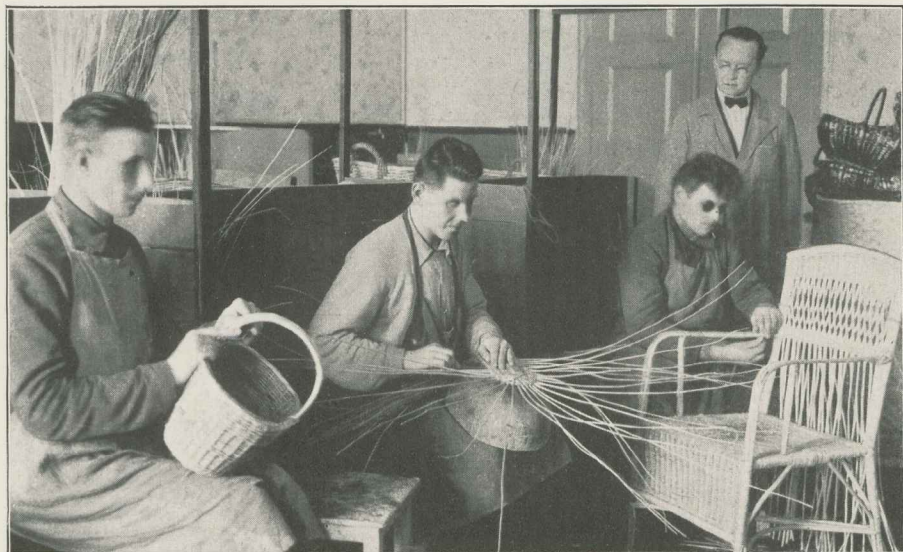
Nendes summades on ka pensionikapitali maksud sellest osast õpetajate palkadest, mis langeb omavalitsuste kanda. Riigi kanda jäävast palgaosast on õpetajailt peetud kinni 2% suurust pensionikapitalimaksu 1933/34. a. 99 530 *kr* ja 1934/35. a. 83 079 *kr*.

Kaitseväelaste palkadest arvati pensionikapitali maksudeks maha 1933/34. a. 58 982 *kr* ja 1934/35. a. 86 254 *kr*.

S I S U K O R D.

	Lhk.		Lhk.
I.			
1. Ministeeriumi organisatsioon	3	3. Majanduskoolide seaduse põhjal töötavad koolid	14
2. Ministeeriumi kantselei	3	4. Tööstuslike koolide seaduse põhjal töötavad koolid	15
3. Ministeeriumi majandusala	4	5. Riigi Kunsttööstuskool	15
II. Teaduse ja Kunsfi Osakond	4	6. Tallinna Tehnikum	16
1. Tegevuse areng	4	7. Merekoolid	16
2. Eesti Kultuurkapital	4	8. Kodumajanduslikud koolid	16
3. Muististe kaitse ja nende korraldamine	5	9. Kutsehariduse edendamine väljaspool kooli vabaharidustööna ja kodutööstus	16
4. Muuseumid	6	10. Tehnika-eriteadlaste registreerimise komisjon	17
5. Stipendiumid ja välisvaluuta nõutamine välismail õppijale	6	11. Tööstusliku kutseoskuse nõukogu ja töösukasemetite tegevus	17
6. Tartu Ülikool	7	12. Kutsevaliku nõuande korraldamine	17
7. Keskkooliõpetajate ettevalmistus	7		
8. Tallinna Tehnikum	7	V. Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus	18
9. Riiklik Katsekoda	7	<i>A. Tervishoid, apteegi- ja rohuasjandus</i>	<i>18</i>
10. Riigi Keskarhiiv	7	1. Tervishoid	18
11. Teatrid	8	2. Apteegi- ja rohuasjandus	19
12. Rahvamajad	8	<i>B. Hoolekanne</i>	<i>20</i>
13. Kunstinäitused ja kontserdid	8	3. Hoolekande areng	20
14. Kõrgemad eraõppeasutised ja kunstikoolid	8	4. Kinnine hoolekanne	20
III. Koolivalitsus	9	5. Erahoolekandeesutised	21
1. Üldine olukord	9	6. Laste lahtine hoolekanne	21
2. Koole korraldavaid seadusi ja määrusi	9	7. Täiskasvanud isikute lahtine hoolekanne	21
3. Koolide õppe- ja tunnikavad	11	8. Kodakondsuseta isikute ja välismaalaste ning välismaal asuvate Eesti kodanikkude hoolekanne	22
4. Õpetajate ettevalmistamine	11	9. Riiklikud toetussummad	22
5. Õppevahendid	12	10. Erakorraline abistamine talvekuudel	22
6. Kooliruumid	12	<i>C. Pensionid</i>	<i>22</i>
7. Erakoolid	12	11. Seadusandlus	22
8. Vähemusrahvuste haridusala korraldus	12	12. Pensionäride arv ja kulud	22
9. Koolide areng ja praegune seisukord	12		
10. Vabaharidustöö	13		
11. Õppe- ja kasvatustöö järelevalve	14		
IV. Kutseoskuse Osakond	14		
1. Tegevuse areng	14		
2. Koole korraldavaid seadusi ja määrusi	14		

*Pimedate töökooli
vitsatöökoda.*

*Rõdumööbel, val-
mistatud õpilaste
poolt pimedate
asutistes.*

*Lavad Kopli töö-
majas.*

Sf

86 -4

B.9.289:2

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00068808 1